

ötlet

1986. november
Ára: 24 Ft

Video

magazin

**Mire van
szüksége?**

SZÁMÍTÓGÉPRE?

VIDEÓRA?

KÜLÖNLEGES

MŰSZAKI

CIKKEKRE?

**Nálunk
mindent
megkaphat!**

**Központ:
FOTOELEKTRONIK ISZ
Bp. V., Kossuth L. u. 17.
Tel.: 173-022**

Kedves Olvasó!

Űl a jámbor polgár a csendes külvárosi vendéglőjében, a pakolja magába a kalóriákat. Ekkor valahol a háta mögött, a magasban ektelen zaj támad, mintha egy vadászbombázó zuhanat volna a tereme, majd némi bűgös után német parancsszavakat üvöltének, s mintegy betetőzőképpen géppisztolykattogás hallatszik... Nem, nem kell megijedni, béke van, csak ebben az étteremben is meglepetésszerűen szokták bekapcsolni a videót.

Kiűrt a hazai videoláz. Tetszett már betérni este presszóba, ahol éppen beindították a képmagnót? Megöröklítésre méltó jelenet: a szerelmes kamazsok elengedik barátjuk kezét, az ajtók körül dicsőgők beljebb jönnek és félbehagyják a különben pedig szépen alakuló verekedést, a pincérek a pultra könyökölve figyelnek — a helyiség egyetlen nagy tátozt száj és szem: együtt lessük ájultan, amint a legújabb karatehős két pofonnal nyolc ellenfelet dönti le, és egyetlen rosszarcú támadójának sem jut eszébe, hogy nem csak pusztá kézzel verekedhetnek a genszterek.

Remélem, az előbbi sorokkal még nem kedvetlenül tettem el, Kedves Olvasó, hogy miért épp a negyedszer megjelenő első hazai videomagazin hasábjain csúfolódnak a videózásról. Ugyanis éppen ezért, hogy leírhasssuk, ez nem a video, ez is a video. Túl könnyen azonosítják a képmagnózással csak mostanában ismerkedők a vendéglők, diszkók, egyéb szórakozóhelyek zajos és nem éppen színvonalas videofilmm-áradatait a videóval. A video ugyanis egy médium, egy közlési eszköz, s a legalacsonyabb szintű produkció alapján az egészet minősíteni hasonló képesség, mintha teszem azt a könyvet mint olyat elvetnénk, mert temérdek szennyirodalom, ponyva, gyenge krimi lát napvilágot szerzte a világon. Vagy a zenét általánosságban elvethejük csak azért, mivel többszöröse bugyuta slágercske születik, mint klasszikus mű? További fölös példák helyett megállapíthatjuk: a video is, mint minden médium, a legkülönfélébb nivón használható fel, fogyasztójának igényei szerint.

Ne öntsük ki tehá a fürdővízzel a képmagnót is. Videokazettán nemcsak erőszakot és pornográfiát lehet tartani (bár utóbbiról hivatalos nyilatkozóink kivételével eddig mindenki megvallotta: ő szintén nézi otthon), hanem teszem azt Fellini, Pasolini, Fassbinder vagy Spielberg filmjeit, s a házi könyvtárhoz hasonlóan immár létrehozható a mágnesszalag segítségével a házi filmár is. A video persze még a fejlett országokban is gyerekcipőben jár, de az elhamarkodottan bírálóknak nem árt eszébe juttatni, milyen bottalozva, mennyire kevés valóban művészi értéket felmutatva kezdődött annak idején a filmgyártás. Most, a hazai videoláz első nagy fellobbanásakor inkább arra kellene törekedni, hogy a hazai videokazetta-kiindlat ne csak a karatezős-pisztolyfogatós „éttermi filmek” kategóriájából tevődjön össze. Mert akkor aztán lóttek.

Szűcs Zoltán

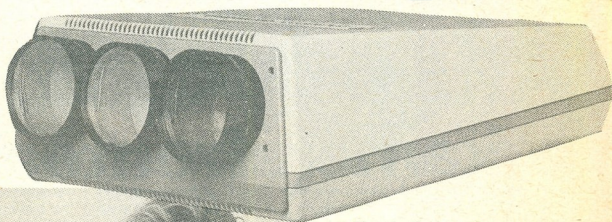
Az Ötlet hetilap magazinja
Felelős szerkesztő: ERDŐS AKOS
Szerkesztő: BÍRÓ ZOLTÁN
Tervező szerkesztő: KERÉK ANTAL
Szerkesztőség: Budapest XIII., Jász utca 103—105.
Levél cím: Budapest 1986
Telefon: 203-803, 203-804
Telex: 22-7363

Kiadja az Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó Vállalat
Felelős kiadó: dr. Petrus György igazgató
Kiadóhivatal, Budapest VI., Révay u. 16.
Szikra Lapnyomda, Budapest 86—4158
Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató
Terjeszti a Magyar Posta
Cím lap: Prohászka Imre
Illusztrációk: Izsák Jenő Fotók; Geszti Anna
HU ISSN 0237—5141

ötlet

videó

magazin

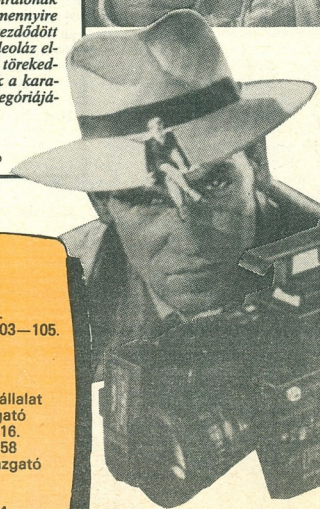
„Kezdetben vala a Telehor... Hogy mi is volt az? A világ első televíziókészüléke, természetesen magyar találmány.”

4. oldal

„Nastassja országnak-világnak leplezetlenül bemutatta, amije van.”

10. oldal

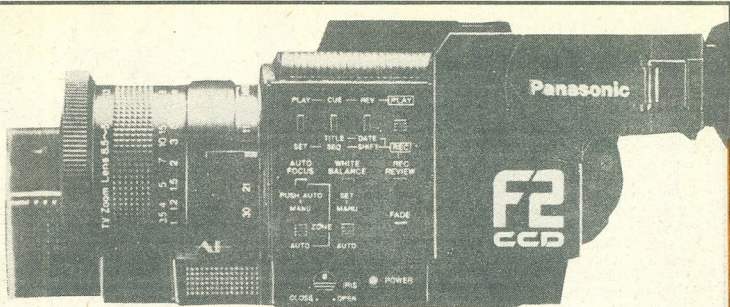

„A kazetta elején születést jelző gyerekírás, zárásként pedig a sivatagban meginduló kamera, ami csontok és egyéb leletek között egy tévére is bukkan.”

12. oldal

„Ha valaki kankordert akar vásárolni, feltétlen VHS vagy VHS—C rendszerű készüléket vegyen, mert elkészített felvétele csak így lesz kompatibilis a hazai rendszerként elfogadott asztali készülékekkel.”

16. oldal

Áttörés a kamerafronton

CCD — ez a három betű jelzi a képátviteli történetében a következő nagy előrelépést.

Ez ideig a videokamerákban alkalmazott képátalkító eszköz a képfelvévő cső volt. Ma, a mikroelektronika korában a cső nagy darab, korszerűtlen, nehezes és sérülékeny alkatrésznek számít, annak ellenére, hogy mérete az utóbbi években erőteljesen csökkent a minőségi jellemzők egyidejű javulása mellett. A videokamerák méretét és súlyát azonban bizonyos mértékig még mindig meghatározza a képfelvévő cső és a járulékos alkatrészek. Ráadásul a cső homloklapján található fényérzékelny réteg erős és tartós fény hatására könnyen maradandó változást szenved.

A CCD előnyeinek felsorolása előtt vessünk egy pillantást magára az eszközre. A CCD — Charge Coupled Device — egy félvezető képzékelő, ami bélyeg nagyságú felületen mintegy kétszáz ezer pici fényérzékeny elemet tartalmaz, amelyekben a fény hatására töltések halmozódnak fel. Ezeket a töltéseket egymás után kiolvasva, ugyanolyan videojelet kapunk, mint a sugárletapogatás elvén működő képfelvévő csöveknél. Itt azonban nem elektronsugárral tapogatjuk le a töltésképet, hanem léptetéssel egy tárolóba visszük, ahonnan a hagyományos videojel-időzítéseknek megfelelő ütemben kiolvassuk azokat.

A CCD képzékelőt többféle működési elv szerint is ki lehet alakítani, amelyek közül a legelőnyösebb az ún. Frame Transfer (képátvitel elvén dolgozó) CCD.

Tulajdonságait tekintve csak jókat mondhatunk róla. Méreteti és súlya törtrésze a képfelvévő csőének. Fogyszatása ugyancsak, mivel nincs elektronsugárral töltő katód, amelyet izgatni kell. Ennek következtében nincs bemelegedési idő, a bekapcsolás után azonnal üzemképes. A képfelvévő cső működése döntő mértékben függ a letapogató elektronsugár erősségétől, fókuszoltságától, elterítésétől. Mindezek bizonyított konstrukciók és beállítási kérdések, amelyek a kamera üzemét megbízhatatlanná teszik. A CCD-ben nincs elektronsugár! Így az összes említett probléma fel sem merül. A sugár eltérítésének pontatlanságai a

csöveknél nehezen kézben tartható geometriai torzítások forrásai. A CCD képzései geometriáját meghatározza a gyártáskor kialakított képlelem-elrendezés, ami egyszerűs mindenkor adott — így a CCD-nek nincs geometriai torzítása. Ez az eszköz igen érzékeny, nem rosszabb, mint a legérzékenyebb képfelvévő csövek: mintegy harminc lux megvilágítás szükséges egy tisztességes, zajmentes kép előállításához az objektív rekeszének teljes kinyitásával. A csövek e tekintetben jóval gyengébbek. Az optimális megvilágítás mellett a CCD által produkált kép jel/zaj viszonya eléri a 62 dB-t, ami fogástalan, stúdióminőségű képet jelent.

Talán a leglényegesebb tulajdonsága a CCD-nek a csövekhez viszonyítva az, hogy gyakorlatilag minden — a szokásos felvételi körülmények között előforduló — fényhatást elvisel, tehát nem lehet beégetni. Ez igen nagy jövőt jósol neki az amatőr kamerákban való alkalmazás terén. Dinamikatarományja megközelíti az emberi szemét. A szem azonban nehezen viseli el az erős fényeket és sötét árnyékokat egy jelenetben belül — a CCD alkalmazásánál lehetőség van a kontraszt elektronikus eszközökkel való egyszerű csökkentésére és ezáltal ilyenkor is jó képet kapunk.

Bizonyára mindenki tapasztalta már, hogy gyors mozgásoknál a videoképek elmosódnak, a tárgyak mintegy csövép húnak maguk után. Ez a jelenség különösen kis megvilágítású jeleneteknél figyelhető meg. Az oka az, hogy a képfelvévő cső töltésképet az elektronsugár nem tudja tökéletesen kiűzni, és így a töltések egy része ottmarad a következő félképek idejére is. Ez a tárgyak elmozdulása esetén igen szembetűnő. Különböző megoldásokkal sikerült valamennyire csökkenteni ezt a „húzás” a felvévőcsöveknél, de teljesen megszüntetni nem lehet. A CCD másik óriási előnye, hogy ettől a tökéletlenségtől sem szenved, mert a töltések kiűlépítése gyakorlatilag tökéletes. Hogy ez mekkora minőségű ugrás a felvévőcsőhöz viszonyítva, csak az tudja értékelni, aki már mindkettőtől dolgozott.

A CCD olyan tulajdonságai, mint például, hogy érzéketlen mágneses mezőre vagy hogy különösen ellenáll mecha-

nikai igénybevételeknek (pl. leejtés), szintén nem elhanyagolhatók.

A fentiek olvasván az olvasóban felmerül a kérdés, hogy miért csak most kerültek a piacra a CCD-vel ellátott videokamerák és hogy ezután mi várható?

Nem nehéz belátni, hogy a mintegy kétszáz ezer képzékelő és csatlakozó vezetékeinek kialakítása egy nem egészen 10 x 10 milliméteres lapkán — nem mindennapi teljesítmény. És mindazt tu-cattermékként, olcsón... Márpedig az első fessékét itt vannak. A múltkor ismertettett Sony nyolcmilliméteres video is CCD képátalkítót használ. Most egy CCD-s kamerát ismertünk: A Panasonic WVP—F2E típusáról van szó.

Ez a kamera alig nagyobb egy fényképezőgépnél (12,5 x 9 x 23,3 cm)! Súlyja kábel nélkül annyit, mint az én öreg Canon gépemé: 90 dekagramm. Ott wait a teljesítményfelvétele, ami csak azért ilyen sok (sok?), mert autofókusz-áramkörrel látták el, és ez az elektronikus keresővel együtt fogyaszt. A kereső képátlója 1,8 cm, ami valószínűleg a világ legkisebb képernyője. A kamera fényérzékelője: 10 luxnál képet ad, de minden erősítés maximális, ami nem kedvez a zaviszonyoknak. Ezért az ajánlott, optimális megvilágítás 1400 lux. A kamera felbontását 280 sorban adják meg. Az objektív hátsós motoros varió, makrofelvételi lehetőséggel — ez szinte más szabványos minden amatőr kameránál (8,5—51 mm). (Valószínűleg igen nagy számban készülnek valahol ezek az objektívek, ezért használja minden gyártó őket.) Egyébként telekonverter és nagylátószög konverter kapható hozzá. A kamera dtóm feliratozására önmagában, s a gyűb feliratok készítésére csatlakoztatható karaktergenerátorral együtt is képes. Az automatikus fényerőgyenülési-beállítás egy tartományon belül megoldották: nincs külső-belső szűrőtkapcsolás.

Az NV 180 típusú hordozható képmagnóhoz előszeretettel ajánlják ezt a kamerát, mivel annak összes, felvételek lényeges funkciója távvezérelhető róla.

A kamera ára az NSZK-ban 2900 márká, ami ebben a kategóriában igen magas összeg, de az újdonságért mindig fizetni kell — különösen, ha az valamilyen minőségbeli többletet is jelent.

VHS után szuper-VHS?

A nyolcmilliméteres videóról nehéz rosszat mondani — legalábbis az eddig megjelent változatait tekintve. A VHS-rendszer gyártói is arra kényszerültek, hogy javítsanak a képminőségen. Ezt azáltal sikerült elérni, hogy módosították a rögzítési eljárást — de úgy, hogy a felvétel kompatibilis maradt a hagyományos VHS-rendszerrel —, s ezáltal bármilyen VHS-képmagnón zavar-talanul lejátszható. A minőségjavulás jelentős: durván úgy jellemezhető, hogy a felezett sebességű üzemmód képminősége olyan, mint a hagyományos VHS képé, míg a normál sebesség-gel készült felvételé lényegesen jobb.

Ezt a képminőség-javulást először a JVC cég legújabb VHS-C kamerarekorderében tapasztalhattuk. Típusa CR—G7, „családi neve” Videomovie III. Kamerarésze CCD képérzékelő-vel működik, és ez nagy méretsökkentést eredményezett az előző generációhoz képest. A kamera 15 luxttól dolgozik, ami azt jelenti, hogy érzékenyebb, mint a Sony V8 kamerája. Az objektív gyújtótávolsága 9—56 mm, tehát a varió hatszoros. Az objektív fényereje 1,3. A CCD képátalakító biztosítja, hogy a kép hűs-től mentes svenk esetén is, amit a felvevőcsövekről nem lehet elmondani. Mint említettük, a készülék felezett sebességgel is tud működni, ami azt jelenti, hogy a 30 perces VHS—C kazette-ra egórás felvételt készíthet, amely adapterkazetába helyezve normál VHS-képmagnónkon lejátszható. A Videomovie egyébként maga is lejátszik, tehát közvetlenül csatlakoztatható moni-torhoz. Autofókusz, automatikus fehérégyensúly-beállítás, be-

épített mikrofon — ezek nélkül ma már nincs ilyen képmagnó. Kialakítása, súlya (1,35 kg), méretei olyanok, hogy jól illeszkedik a kézbe. Csak a kereső elhelyezése kevésbé szerencsés: mivel optikai keresőt használnak, mereven rögzíteni kellett a készülék tetején. Itt egyébként felmerül a kérdés, hogy érdemes-e a jövőben hasonló kameráknál elektronikus keresőt használni, ha az összes lényeges beállítás automatikusan történik? Úgy tűnik, nem, és ezen csak a kisméretű, lapos képmegjelenítők elterje-dése változtathat, amelyek mind súlyban, mind teljesítményfel-vételben sokkal kedvezőbbek, mint a képsövegek.

A készülék NTSC változata 1200 dollár. A PAL-kivitel ösztöl lesz kapható Európában, mintegy 3000 márkáért, ami kedvező a jelenlegi kamerarekorderek átlag 4000 márkás árát tekintve.

JÓ HÍR A KALÓZOKNAK

Videoanyagot másolni nemcsak a jogi bonyodalmak miatt nehéz feladat, hanem mert be kell szerezni (legalább kölcsön) egy másik képmagnót, és ez ma még nem olyan egyszerű, mint kölcsönkérni a szomszédotól a vasalót. És tudva-lévő Murphy óta, hogy a kölcsönkért eszköz árával és gazdájának féltésével arányos annak valószínűsége, hogy a berendezés éppen a mi kezünk között romlik el...

Ez utóbbi, technikai jellegű gondot azonban megoldja a japán Sharp vállalat mellékeltet bemutatott készüléke. Az újdonság miatt keveset lehet tudni róla, de annyi sejtethető, hogy normál se-bességgel dolgozó géppel van dolgunk és hogy a kettőzött kivétel nem pusztá mechanikai egymásmellettiséget jelent, hanem a szervorendszerek is bensősé-gesebb kapcsolatban vannak egymás-sal. Az is valószínű, hogy az átmásolás direkt módon (Dub) történik, ami alig észrevehető minőségbeli romlást okoz, szemben a szokásos átmásolással.

A készülék keverőpultként is használható és így segítségével összeállíthatunk VHS videoanyagokat saját céljaink megfelelően. Mindazonáltal nagy-betűs felírat figyelmeztet a készülék ele-

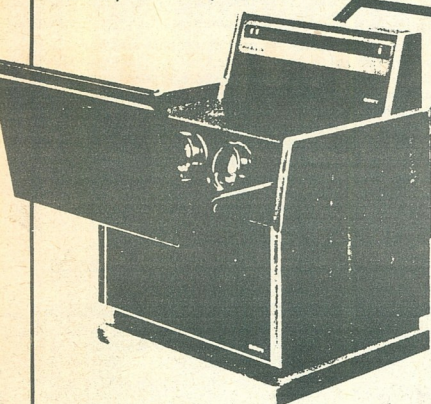
jén arra, hogy minden országban érvényesek bizonyos szerzői jogi törvények és ezek be nem tartásáért (vagyis az illegális másolásért) a Sharp cég nem vonható felelősségre.

Mindazt, amit egy asztali képmagnótól elvárunk, ez a készülék is nyújtja:

időzítő és hangolőségység van benne és kényelmesebb működtetéshez drót nélküli távezérlő áll rendelkezésünkre. A készülék ára az NSZK-ban 3472 márka. Ez egy picit soknak tűnik, ha arra gondolunk, hogy ezer márka körül kifogástalan asztali képmagnók kaphatók.

Videomozi

Kezdetben vala a Telehor... Hogy mi is volt az? A világ első televíziókészüléke, természetesen magyar találmány... Mihály Dénes

szerkesztette 1928-ban és négyezer négy centiméteres, harmincsoros bontású képet elragadtatással dicsérték a korabeli nézők. Azt mondják, nagytítóval nézve egészen elfogadható képe volt.

A tévékép — videókép — két szembetűnő jellemzője ma is a képméret és a felbontás — a fényerő mellett. Nagyon nagy és nagyon kicsi képsőveket csak egyedileg és ezért igen drágán lehet előállítani, mivel a képsővek bonyolult és nagymértékben automatizált gyártása azokra a szabványos méretekre rendezkedett be, amelyek gyakrabban előfordulnak. A tévévek és monitorok legnagyobb képátviteli napjainkban 69 cm. Mivel az optimális nézési távolság a képátviteli három-négyeszerese, a tévéképek és a video kamaraműfaj, mert egy képernyőt egyszerre legfeljebb tizen-tizenketten tudnak kényelmesen, élményt adóan nézni. Az átlagos méretű lakószobát és családot véve ez a megfelelő — hiszen éppen az ilyen igények kiszolgálására született meg

a képernyőn soha nem láthatunk többet 575 sornál, mert a többi egyéb célokra használják. Különösen feliratos képek esetén kell ügyelni arra, hogy a feliratos a képernyőről ne maradjanak a közönséges tévékészülékek kissé eltérő képméret-beállításai következtében.

Súlyosabb korlátokat jelent azonban az, hogy az átlagos készülékek képernyőjén látható kb. ötszáz soros felbontás nem teszi lehetővé finom képrészletek visszaadását. Vízszintes irányban a felbontást egyrészt a rendszer frekvenciaátviteli korlátozza, másrészt színe képernyőknél minden egyes képpont egy igen kis piros, kék és zöld színpontból áll össze. Ilyen összetartozó színponthármak mintegy 450 található vízszintes irányban a képernyőn, tehát ennél is több színes pont nem adható vissza a képsőveken. Ott, ahol nincs semmilyen maszk az elektronsugár útjában, a vízszintes irányú felbontást jelentősen meg lehet növelni az átviteli frekvenciasáv kiszélesítésével. A felbontást ebben az esetben csak az elektronsugár átmérője korlátozza. Ez a helyzet a fekete-fehér képsőveknél és a videoprojektoroknál is. Az utóbbiaknál egy piros, egy kék és egy zöld színszűrővel ellátott képsővékének egymásra vetítésével állítják elő a színes képet. A videókép javításával oly módon is kísérleteznek, hogy megnövelik a sorok számát. Az ilyen rendszerek azonban nem kompatibilisek a jelenleg a videózáásban is használt 625 soros rendszerrel (l. 1985. decemberi számunkban a HDTV-ről szóló írást).

—, azonban a videotechnika nyomán újabban megjelenő közösségi igényt nem tudja kielégíteni. Nagyobb létszámú csoportok számára az utóbbi években kifejlesztett videoprojektorok biztosítják a tévé- illetve videoprogramok nézését.

Az elektronikus képet azonban a jelenlegi szabványos átvitel mellett értelmetlen bizonyos méret fölé nagytítót, mert fokozatosan előtűnnek a videókép alább ismertetésre kerülő korlátozottságai és hibái.

A tévékép hosszabb és rövidebb oldalának aránya körülbelül 4:3. A képet mindig ebbe kell komponálni, ami szélesvásznú filmek képernyőn való visszaadásánál okoz problémát. Az európai rendszerű tévékép 625 sorból áll, amelyből

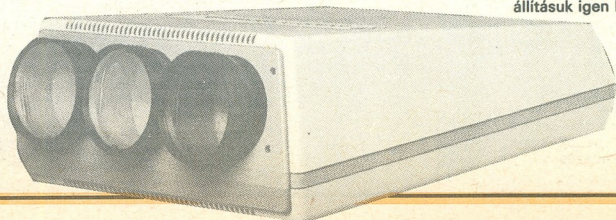
visszaadással tovább rontja a felvételt és a jelátvitel során létrejövő torzulás, valamint a videójelhez hozzáadódó zaj, amely a képen sokféle formában jelentkezhet. Elmódosznak a kontúrok, a sötét részletek bizonytalanokká válnak, a képen hőesszerű jelenségek látnak. Színes villódzás, a színek kiesése, a kép felső részének bizonytalanvá válása, majd az egész kép szétesése következhet be. A zajos videóképet valamilyen javítási vagy szín lecsavarásával vagy kapcsolásával, mert a leginkább zavaró színes zajok, villódzások eltűnnek a képből.

A fenti lehangoló tények hallatán az olvasóban joggal merül fel a kérdés: van értelme egyáltalán a videoprojektorok használatának? A választ az elmondottak alapján adhatjuk meg. Amennyiben nagyobb tereben nagy létszámú nézőnek rendszeresen bemutatni valamit és ha a forrásanyag kifogástalan minőségű — nos, akkor érdemes egy jó minőségű projektor beszerezni.

A piacon lévő videoprojektorok háromféle típusba sorolhatók. Vannak olyanok, amelyek saját, speciális fényvisszaverő anyaggal bevont homorú ernyőre vetítenek. Az ernyő helye rögzített, a képméret nem változtatható. A megszokott képernyőgömbülettel épp ellenkező jellegű konkáv ernyőn megjelenő kép meglehetősen zavaró, főleg akkor, ha nem megfelelően, a központonálból nézzük. Az irányított fényvisszaverés miatt ilyenkor néha nagy szürke foltokat látunk az ernyőn. Az ernyő kis elmozdulására is konvergenciahiba lép fel, amit nem minden esetben lehet a kezelőszervekkel korrigálni.

A fenti hibákat részben kiküszöbölki a zárt rendszerű projektorok. Ezek esetében az ernyő már sík, a konvergenciát — elvileg — nem kell minden esetben beállítani. Hátrányuk a kis képméret: a képátvitel aly nagyon egy méterrel.

Újabban egyre több gyártó jelenik meg a piacon az ún. "flat-screen" (sík ernyőjű) projektorokkal. Ezek főbb jellemzői az alábbiak: nagy fényerő, nagy képméret, amely széles határok között állítható, s a vetítés történhet előlről, hátulról, s a mennyezetre is felszerelhetjük a projektor, mivel az elterítésük megfordíthatók. Legnagyobb hátrányuk, hogy a konvergenciaállításuk igen bonyolult.

A további elméleti fejtegetés helyett nézzünk egy ilyen projektort, a belga Barco cég BV-II készülékét.

Az említett vetítési megoldások közül bármelyikre alkalmas. Maximális képmérete 260 cm x 195 cm, ami 325 cm-es képátolónak felel meg, de ez tovább bővíthető 600 x 450 cm-ig (750 cm-es képátó). Három darab ótcolos, különlegesen nagy fényerejű képcső segítségével 440 lumen fényáramot produkál. A képarány 4:3 és 2,66:1 között változtatható. A vízszintes felbontás 68 sornak felel meg. A közönséges (kompozit jel) bemenet mellett lehetőség van az egyes színjelek kódolatlan csatlakoztatására (RGB bemenet), aminek az az előnye, hogy a jelek sávszélessége akár 10 MHz is lehet, vagyis ezúton jobb minőségű képet kaphatunk. Ennek stúdiókamerákból jövő jelek megjelenítésénél van jelentősége. A készülék számítógép által generált videojelek fogadására is alkalmas, mivel van egy TTL-kompatibilis bemenete is (RGB TTL bemenet). A PAL, a SECAM, az eredeti és a módosított NTSC rendszerű jelek kivetítésére is használható. A készülék súlya 37 kg.

A konvergencia kilenc mézőben függetlenül állítható mindhárom színre, ez összesen huszonhét kezelőszerv... A beállítását némileg megkönnyíti a beépített hálóábragenerátor. Egyébként a bemelegedést követő beállítás után a készülék meglepően stabil, „elmászás” alig tapasztalható. A jól beállított készülék képe torzításoktól mentesen sarkos, ami mozszerű hatást kelt a nézőben. Ezt csak fokozza a hátulról történő vetítés, valamint a csökkentett világítás — mert azt meg kell mondanunk, hogy a legkítűnőbb projektor fényereje sem közelíti meg a ma már nappali fényben is briliáns képet adó tévéképcsővéket. (Kivéve az Eidoport és társait, de az más kategória.)

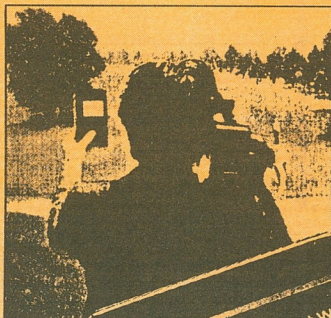
Kiegészítő berendezéseket kínálják a készülékhez a transzparens ernyőt, tuner, számítógép-interfészt, jelforrás-átkapcsoló egységet és bőrdönt a szállításhoz. A BV-II videoprojektor a hangjelekkel nem foglalkozik, azokat külön erősítő és hangfalak segítségével biztosíthatjuk a kép mellé, hacsak be nem szerezzük a jelforrás-átkapcsolót, amely egy hangerősítőt is tartalmaz.

Ara? — Százötvenezer schilling Bécsben. Demonstratív videobemutatók céljára azonban eddig ez az egyik legolcsóbb berendezés.

Zsebtévé

Valamikor 1958-ban kölyökként nagy feltűnést keltem, amikor egy zsebemben szülő rádióval sétáltam az utcán. Csaknem harminc év kellett ahhoz, hogy ezt a bravúr tévével meg lehessen ismételni. A képen látható Panasonic körülbelül akkora, mint egy VHS videokazetta. Ezt a drasztikus méret- és súlycsökkentést az teszi lehetővé, hogy a képcső helyett folyadékkristályos képmegjelenítőt alkalmaznak. A képernyőt hordozó rész felhajtható arra az esetre, ha nem zsebben (kézben) kívánjuk nézni, hanem az asztalra letéve. Ezzel végre birtokába jutunk egy olyan eszköznek, melynek segítségével felvétel során a helyszínen ellenőrizhetjük a kamerából kapott videoképet anélkül, hogy a súlyos és sérülékeny monitort magunkkal kellene cipelnünk. A zsebtévé egyelőre NTSC kivételben kapható, és nem is kell nagyon zsebünkbe nyúlni, ha meg akarjuk venni: háromszáz dollárért kapható.

A készülék részletes ismertetésére visszatérünk, ha az európai (PAL) változat piacra kerül.

Márkás árak

KÉPMAGNÓK

He- lye- zés	Gyártó, típus	Rendszer	Ár, nyugat- német márkában	Képmínő- ség	Hang- minőség	Szolgálta- tások	Az árhoz képest a teljesít- mény	A magazin minősítése
Luxus kategória (2450 DM-től 3000 DM-ig)								
1	Sony SL—HF 950S	Super Beta	3000	kitűnő	kitűnő	nagyon jó	nagyon jó	nagyon jó
2	ITT VR 3995	VHS	2650	nagyon jó	kitűnő	jó	nagyon jó	nagyon jó
3	Grundig VS 380 HiFi	VHS	2700	jó	kitűnő	jó	nagyon jó	nagyon jó
4	Panasonic NV 890EG	VHS	2650	jó	kitűnő	jó	nagyon jó	nagyon jó
5	Philips VR 8860 HiFi	VHS	2550	jó	kitűnő	jó	nagyon jó	jó
6	JVC HR—D568EG	VHS	2500	jó	kitűnő	jó	jó	jó
7	JVC HR—D565EG	VHS	2500	jó	kitűnő	jó	jó	jó
8	Sony EV—S700	Video-8	2500	jó	kitűnő	jó	nagyon jó	jó
9	Akai VS—807EO	VHS	2600	jó	kitűnő	jó	jó	jó
10	Grundig VS 267	VHS	2600	jó	kielégítő	nagyon jó	jó	jó

Komfort kategória (1750 DM-től 2400 DM-ig)

1	Mitsubishi HS—410	VHS	2200	nagyon jó	kitűnő	jó	nagyon jó	nagyon jó
2	Loewe Opta OC 75H	VHS	2150	jó	kitűnő	kielégítő	nagyon jó	nagyon jó
3	ITT Digicontrol VR 3946	VHS	1950	jó	jó	nagyon jó	nagyon jó	jó
4	Grundig VS 320	VHS	2100	jó	jó	nagyon jó	nagyon jó	jó
5	Grundig VS 220	VHS	1900	jó	jó	jó	nagyon jó	jó
6	Blaupunkt RTV 324	VHS	1950	jó	jó	jó	nagyon jó	jó
7	Grundig VS 310	VHS	1900	jó	kitűnő	jó	jó	jó
8	ITT VR 3976	VHS	2400	jó	kitűnő	jó	nagyon jó	jó
9	Hitachi VT—88E	VHS	2200	jó	kitűnő	jó	nagyon jó	jó
10	Orion VH 2004HS	VHS	2000	jó	nagyon jó	jó	nagyon jó	jó
11	Hitachi VT—88CT	VHS	2000	jó	nagyon jó	kielégítő	nagyon jó	jó
12	Loewe OC 70H	VHS	2100	jó	kitűnő	kielégítő	jó	jó
13	Sharp VC 488	VHS	2300	jó	nagyon jó	jó	jó	jó
14	Sony SL—HF 150	Beta	2100	jó	kitűnő	jó	kielégítő	jó
15	Sanyo VHR—1500 G	VHS	1900	jó	kielégítő	jó	jó	jó
16	Panasonic NV—870	VHS	2400	jó	kitűnő	jó	kielégítő	jó
17	JVC HR—D160EG	VHS	1900	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
18	Sony M50	Beta	2300	jó	kitűnő	kielégítő	kielégítő	jó
19	Sharp VC 5F3C	VHS	2000	jó	nagyon jó	jó	kielégítő	jó
20	Phillips VR—6660	VHS	1900	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó

Középkategória (1350 DM-től 1700 DM-ig)

1	Grundig VS 300	VHS	1600	jó	kielégítő	nagyon jó	nagyon jó	jó
2	Fisher FHV—P905K	VHS	1350	jó	kielégítő	jó	nagyon jó	jó
3	Sharp VC—682 GH	VHS	1500	jó	kielégítő	jó	nagyon jó	jó
4	Sanyo VHR 1300G	VHS	1600	jó	kielégítő	jó	nagyon jó	jó
5	Panasonic NV—G10	VHS	1700	nagyon jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
6	Panasonic NV—G7	VHS	1500	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
7	JVC HR—D150	VHS	1600	jó	kielégítő	jó	jó	jó
8	Fisher FHV—P910K	VHS	1600	jó	kielégítő	jó	jó	jó
9	Panasonic NV—730EG	VHS	1700	jó	kielégítő	jó	jó	jó
10	JVC HR—D140EG	VHS	1350	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó

Állandó rovatumkban ezúttal elsősorban a külhonban vásárolni szándékozóknek tesszük közzé az NSZK-ban megjelenő Video című havilap slágerlistáját — még a szokásosnál is nagyobb terjedelemben.

S bár az árakat NSZK márkában tüntettük fel, az osztályozás — amely minden súlycsoportban csak a lista elejét, a legjobbakat mutatja be — kétségkívül iránymutató lehet a hazai üzletekben vásárlóknak is. Érdemes például felfigyelni a Standard (!) kategóriában „nagyon jó” minősítést kapott Tensai TVR 1360-ra: 889 márkába kerül ...

Video- vásárlók 11 pontja

Bár videokészülékek vásárlásához — csakúgy, mint a háborúhoz — pénz, pénz, valamint pénz szükséges, az utóbbi esztendőben jó pár honfitársunknak kellett keserű tapasztalatok nyomán rádöbbenie, hogy az anyagiakon kívül nélkülözhetetlen néhány vámszabály, illetve műszaki szempont ismerete is. Az alábbiakban egy csokorralvót közlünk az alapvető tudnivalókból.

1. A külföldre utazók turistaeltármánya csakis turisztikai célokra fordítható, ebből a pénzből videoberezdeztést vásárolni kizárólag a Nemzeti Bank külön engedélyével lehet. Ennek hiányában a készüléket a vámánál elkobozzák.

2. Mivel a jelenleg forgalomban lévő videokészülékek mindegyikének itthoni értéke meghaladja a 25 ezer forintot, külföldről hozott készülékeket csak az OTP-devizaszámla, valamint a BC-számla-tulajdonosok vagy az ajándékozó levéllel rendelkezők vámkezeltehetik.

He-lyezés	Gyártó, típus	Rendező	Ár, nyugat-német márkában	Kép-minőség	Hang-minőség	Szolgáltatások	Az árhoz képest a teljesítmény	A magazin minősítése
11	Hitachi VT—64CT	VHS	1500	jó	kielégítő	jó	jó	jó
12	Panasonic NV—460EG	VHS	1600	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó
13	Panasonic NV—430G	VHS	1400	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó
14	Akai VS—304ED	VHS	1600	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó
15	Philips VR—6462	VHS	1400	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó
16	Fisher FVH—P725	VHS	1650	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
17	Mitsubishi HS—306	VHS	1350	jó	kielégítő	kielégítő	kielégítő	kielégítő

Standard kategória (900 DM-től 1300 DM-ig)

1	Mitsubishi HS—318G	VHS	1300	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
2	Sharp VC—651GH	VHS	1300	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
3	Tensai TVR—1400	VHS	1150	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
4	Sanyo VHR—110G	VHS	1300	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
5	Universum VR 2361	VHS	1200	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
6	Orion VH 250KT	VHS	999	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
7	Goldstar GHV—51FP	VHS	1200	kielégítő	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
8	Tensai TVR 1360	VHS	889	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
9	Panasonic NV.230	VHS	1300	jó	kielégítő	jó	jó	jó
10	Orion VH—600RC	VHS	1100	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
11	Samsung VX—520TC	VHS	1250	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
12	ITT VR 3906	VHS	1300	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó
13	Samsung VB—510TC	VHS	1150	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
14	Philips VR—2330	Video 2000	1298	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó
15	Fisher FVH—P710K	VHS	1200	jó	kielégítő	kielégítő	jó	kielégítő
16	Tensai TVR 1100	VHS	1298	jó	kielégítő	kielégítő	jó	kielégítő
17	JVC HR—D110	VHS	1200	jó	kielégítő	jó	jó	kielégítő
18	JVC HR—D111	VHS	1300	jó	kielégítő	jó	jó	kielégítő
19	Philips VR 2414	Video 2000	1298	jó	kielégítő	kielégítő	kielégítő	kielégítő
20	Tensai TVR 950	VHS	1050	kielégítő	kielégítő	kielégítő	kielégítő	kielégítő
21	Orion VH 180KT	VHS	1100	jó	kielégítő	kielégítő	kielégítő	kielégítő

Kamerával egybeépített képmagnó (kamkorder)

1	Philips, Homesat	VHS	4300	jó	kielégítő	jó	kitűnő	jó
2	Loewe CC 90	VHS	4000	jó	kielégítő	nagyon jó	nagyon jó	jó
3	JVC GR—C1	VHS—C	2700	jó	kielégítő	jó	kitűnő	jó
4	Telefunken 890 movie	VHS—C	2700	jó	kielégítő	jó	kitűnő	jó
5	Sony CCD—VB	Video—8	3700	jó	jó	jó	nagyon jó	jó
6	Alwa CV—80	Video—8	4300	jó	jó	jó	jó	jó
7	Sony CCD—V8AF	Video—8	4500	jó	jó	jó	jó	jó
8	Bosch-Bauer VCC—508AF	VHS	4100	jó	kielégítő	nagyon jó	jó	jó
9	JVC GR—C2	VHS—C	3800	jó	kielégítő	jó	nagyon jó	jó
10	Graetz TMC 4875AF	VHS—C	3800	jó	kielégítő	jó	jó	jó
11	ITT VMC 387AF	VHS—C	3600	jó	kielégítő	jó	jó	jó
12	Hitachi VS—200	VHS	4500	jó	kielégítő	nagyon jó	jó	jó
13	Grundig VS—150	VHS	4800	jó	kielégítő	nagyon jó	jó	jó
14	Canon VM—E1	Video—8	4500	jó	kielégítő	jó	jó	jó
15	Nordmende CV 2001	VHS—C	3750	jó	kielégítő	jó	jó	jó
16	Philips VKR—6810	VHS	4000	jó	kielégítő	jó	jó	jó
17	Panasonic NV—M1	VHS	3600	jó	jó	jó	jó	jó
18	Pentax PV—C11E	VHS	4000	jó	kielégítő	nagyon jó	kielégítő	jó
19	Panasonic NV—M3	VHS	4100	jó	kielégítő	jó	jó	jó
20	Blaupunkt CR—1200	VHS	4600	jó	kielégítő	jó	jó	jó
21	Sony CCD—M8	Video—8	2700	jó	jó	kielégítő	kielégítő	kielégítő
22	Sony BMC—500AF	Beta	3000	jó	kielégítő	kielégítő	kielégítő	kielégítő

3. Nem árt tudni, hogy az ajándékozó levelet hitelesítettnek kell! Tehát nem elég a nagynéni vagy az unokatestvér aláírása, a helyi rendőrség, előljáróság vagy polgármesteri hivatal pecsétjére is szükség van.

4. Az 50 százalékos vámkedvezmény kizárólag a VHS-rendszerű készülékekre érvényes!

5. Semmiképpen ne vegyünk csupán PAL-rendszerű készüléket, mert annak az itthoni átalakítása sokba kerül. Amit keressünk, az a PAL—SECAM-rendszerű videomagnó. Létezhetnek még SECAM—OST, SECAM—DDR, SECAM—Empfang vagy DDR—Empfang jelölések, amelyek mindegyike alkalmas a hazai színes vételre.

6. Nagyon nehéz nyugaton OIRT-hangnormás készüléket találni. Azokat a készülékeket, amelyek hazai forgalomba kerültek, a nagy tévészám miatt alakították OIRT-hangnormásra. Itthon az áthangolásra körülbelül 1500 forintot kell még szánni.

7. A készülék órája lehetőség szerint legyen kvarcvezérelt, annak ellenére is, hogy az elmúlt egy évben már nem voltak a hazai hálózatban akkora áramingadozások — amelyek az órák késéséhez vezettek volna —, mint korábban.

8. Mivel a készülék árát végső soron úgysem ez határozza meg, érdemes lehetőségével rendelkezni a készüléket választani, egyaránt tekintettel a minél nagyobb napi programozhatóságra, és minél hosszabb idejű előre programozhatóságra.

9. Jó, ha a készülék kábeltuner, vagyis kábeltévéadások vételére is alkalmas hangolós egységgel rendelkezik. Különböző lakótelepi lakásokban fordulhat elő, hogy az adók konvertálása miatt a budapesti programok például az OIRT—3-as, 4-es, 5-ös csatornára csúsznak át, amelyek nem tud venni a csak CCIR-hangolóséggel felszerelt videomagnó. A kábeltuneres készülékeknel azonban bővített a frekvenciartomány.

10. Aki videokamerát is szeretne használni, sok kényelmetlenségtől kíméli meg magát, ha a videorekorderen van kamera-stop csatlakozási lehetőség. Ennek hiján a felvétel indításakor vagy leállításakor a videomagnó kapcsolói külön kell kezelni, ellenkező esetben viszont a kamerával vezérelhető a magnó is.

11. Hogyha a készülék Euroscark-csatlakozóval rendelkezik (ez a legújabb fajta, 21 pólusú csatlakozó), helyben szerelzen be a vásároló kábelkészletet, ez csatlakozóátalakító készletet, mert erre idehaza kevésbé nyílik lehetősége.

Kazettavám

Megközelítően annyi videokazetta érkezik be az országba, amennyi a vásárolt készülékekhez tapasztalatok szerint szükséges. Ebből már nyilvánvaló, hogy a videokazetta nem igazán alkalmas csempézicikknek, hiszen mérete miatt is nehéz elrejtetni, s így nem okoz túl sok gondot a vámosoknak. Ez utóbbi megállapítást Dobi Miklós, az Országos Vám- és Pénzügyőrség alezredese is alátámasztotta:

— Az átvizsgálásra hozzánk küldött kazetták körülbelül 3 százalékát tartjuk vissza és semmisítjük meg, s ez elenyészően kicsi szám. A lakosság sokkal jobban misztifikálja a munkánkat és vámvisszaélések, mint ahogy az indokolt lenne. Engem is meglepett, hogy az utazók milyen figyelmekkel: a határon jegyzékben kérdezik meg tőlük, hogy mit tartalmaz a kazetta, s 99 százalékban az igazat írják rá. Természetesen, ha valaki rögtön bevallja a kazettájáról, hogy pornó, attól még elkobozzuk.

— Ki és milyen szempontok alapján határozza meg, hogy mi kerüljön a „tiltlistára”?

— Különböző minisztériumok, a Tájékoztatói Hivatal stb. döntik el, hogy politikai, erkölcsi és egyéb szempontok alapján mely szellemi termékek nem kívánatosak az országban. Tilos a horror- és a pornófilmek behozatala. Természetesen ez utóbbiak nem esnek azonos megítélés alá a szexuális jellegűeket tartalmazó művészfilmekkel. Az ország nyitottságának köszönhetően nálunk viszonylag rövid a tiltlista.

— Ez a lista persze a divatnak megfelelően is változik — igaz, olykor fáziskéséssel. Emiatt olyan fura helyzetek alakulnak ki, mint a „Kék lagúna” című film esetében, amelyet itthon a mozik már vetítettek, de videokazettán még mindig nem engedték az országba...

— Olykor valóban később értesülünk a változásról. Ám ez esetben a már ellenőrzés miatt visszatartott kazettát a behozó részére kiadjuk. A visszatartott kazetták vizsgálatát központilag végezzük, s ennek technikái magyarázata is van: nem tudunk minden határállomást 2-3 fajta géppel felszerelni, hogy ott helyben ellenőrizhessék a filmeket.

— Ha már a divat szóba került az előbb: mi most a sláger?

— A kazetták zöme zenét tartalmaz, de elég sok a játékfilm, főleg a western. Pozitív tapasztalat: meglepően sok a nyelvtanulást, valamint a gyermeknevelést segítő oktatófilm. Nagyon visszaszorult a pornó, és a horror is kezd kimenni a divatból.

— Amíg pandúr van, betyár is van — szokták mondani, vagyis amíg van van, addig mindig akad, aki megpróbálja kijátszani azt. Milyen trükkökkel próbálkoznak az emberek?

— Előfordult már, hogy a kolléganóm westernfilmet kezdett vizsgálni, majd néhány kocka után vad pornójeleneteken ámuldozott, s a végén a film ismét gyermeknet westernképekkel zárult. Am ez a trükk sem gyakori, 150 közül jó, ha egy akad. Szeretném felhívni az emberek figyelmét arra, hogy ne bontsák fel a gyárilag csomagolt kazettákat. A vámosnak ugyanis hiába magyarázzák, hogy még egyszer sem volt gépben, nekünk muszáj ellenőrizni.

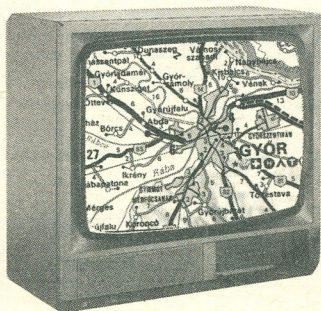
— Hogyan határozzák meg a vám összegét?

— Mindig a belföldi forgalmi érték alapján vetjük ki a vámot. Más az ára az új, a használt és más a műsoros kazettáknak. Sajnos az árak olyan gyorsan változnak, hogy a pénzügyőrnek elég nehéz nyomon követnie. A műsoros kazettáknál ráadásul a tartalomtól függően is lehet különbséget tenni. Átlagban a 8 mm-es kazetta árá 600 forint, a 60 percesé 900, a 90 percesé 1200 forint. Ennek 30 százaléka pedig vám.

G. K.

HAZAI KÖRKÉPÜNK

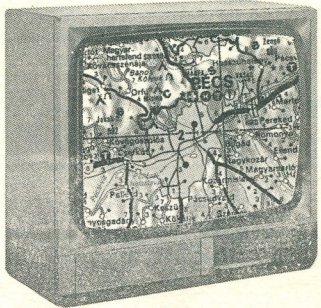
Magas árak,

Látszólag elérhetetlen jelenség: Győrben sokkal nagyobb az igény az üres kazetták, mint a videokészülékek iránt. A titok nyitja a Győrön áthaladó nyugati turistaforgalomban és a bécsi televízió a városban jó minőségben fogható műsoraiban keresendő. Virágzik a feketekeresedelem, még becsülni sem lehet, hányan foglal-

koznak a csempézett kazetták másolásával vagy az osztrák tévéből felvett „slágerfilmek” sokszorosításával. Pletykák szerint a szex-, pornó- és horrorfilmek napi bérleti díja ötszáz-hatászf forint. Az is tény viszont, hogy a meglehetősen szegény, legálisan engedélyezett hazai videofilm-kínálat mellett többszörösen is luxusnak tűnik a 40–60 ezer forintos készülékek megvásárlása.

Tükrözi ezt a vásárlói kedv megcsappanása is. Ahogy a győri székhelyű Ferrivill Kereskedelmi Vállalat vezérigazgató-helyettese elmondta, a vásárlók elsősorban a 40 ezer forintnál kevesebbe kerülő készülékeket keresik, s mivel ilyen alig tudnak kinálni, tavaly mindössze 500 berendezést értékesítettek. A nagykereskedelmi vállalat a legkülönbözőbb csatornákon, közvetlen importárcsere útján szerzi be a készülékeket. Amennyiben lenne vásárlói igény, évente akár több ezer darabot tudnának piacra dobni. Komoly, több milliós forgalmat bonyolít le az Arrabona Áruház bizománya is, bár a már említett olcsó készülékekkel ő is meg tudná sokszorozni ezt az összeget. Valószínű, hogy akárcsak a kazetták esetében, a kereslet egy részét a feketepiac elégti ki: a tizezer-húszezer forintos „árkedvezmény” fejében sokan vállalják a kockázatot, s a vám megkerülésével az országba érkezett készülékeket vásárolják.

A videokészülék-kínálat Pécsett is messze meghaladja a keresletet. A mindenki által keresett 39 900 forintos Seltronból legtöbbit, 120 darabot, a Konzum Áruház kapott, de ezek a beérkezés idejére előjegyzéssel mind egy szálig elkeltek. Nem csoda, hiszen a többi típus, melyek állandóan megtalálhatók a rakta-

ron, alig tudnak valamivel többet, áruk viszont majd 20 ezer forintnál több. Nem véletlen, hogy a különben jó minőségű Grundigból idén mindössze húszat tudtak eladni. Az említett típusok mellett árulnak még Orion—Panasonic, 54 900-ért, Sharpot 64 900-ért. Az áruház szakemberei szerint a magas árak mellett visszafogja a vásárlói kedvet a gyatra kazettakínálat is.

A pécsi Centrum Áruházban jelenleg két típus kapható folyamatosan: 54 900-ért az Orion—Panasonic, 66 ezerért a Videoton—Akai. Az idén különben kevesebb mint húsz készülék talált vevőre.

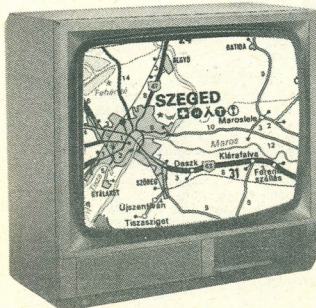
szegényes választék

A Seltron robbantotta a hazai videopiacot. Szokásos vásárlási körképünkben az MTI tudósítói segítségével videós szemmel kukkantottunk be a megyei jogú nagyvárosok műszaki áruházaiiba. A kép meglehetősen egysíkúra sikeredett. Ugyanazok a típusok, szinte azonos áron — a vevők arra várnak, hogy az előjegyzés és némi szerencse segítségével hozzájussanak a 40 ezer forint alatti áru Seltrinhoz. Műsoros kazettákból pedig csapnivaló a választék, vérlázítón magas áron...

A centrumban úgy vélik, csak valamilyen OTP- vagy egyéb hitelkonstrukció segítségével lehetne fellendíteni a forgalmat.

A Baranya Kereskedelmi Vállalat mintegy húsz üzlete árusít képmagnót, a választék Akai, Fisher, Grundig, Panasonic, Sharp és Siemens. A forgalom: jó esetben napi egy készülék, idén összesen százat tudtak eladni, náluk is csak az árával minden márkát elsősorban Seltront keresik a vevők. Az Ofótert pécsi belvárosi használtcikk-üzlete hasonló cipőben jár, az asztali készülék helyett így most elsősorban az „aktív”, tehát nemcsak a filmet néző, hanem készítő videós réteget vették célba, 160–200 ezer forint közötti áron kínálják JVC márkájú, kamerával felszerelt hordozható készülékeket, s mindemellett az áruházakkal ellentétben árusítanak kazettaátjátszó adaptereket is.

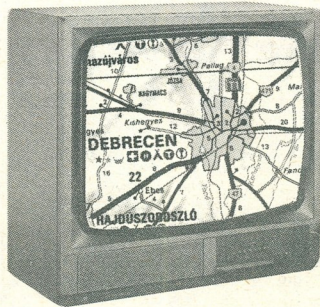
Megoszlik a pécsi kereskedők véleménye a jugoszláv határhoz közeli nagyváros „fekete-videopiacáról”. Egyesek tudni vélik, hogy a híres pécsi vásárokon korlátlan típusválasztékban kaphatók az NSZK-ban dolgozó jugoszláv vendégmunkások révén hazánkba érkező videokészülékek.

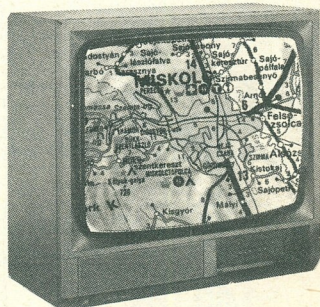
seks, Akai és Fisherek. A Seltron-láz elkerülte a várost, Szegeden az olcsó slágerkészülék az 54 900 forintos Orion—Panasonic. Ebből az idén kétszázat értékesített a Vidia Vas-Műszaki Nagykereskedelmi Vállalat, s jelenleg abban reménykednek, hogy még az esztendő vége előtt újabb 1300 Panasonicot tudnak behozni.

Kazettákat elsősorban magánkereskedőknél lehet kapni, amelyen zéles a választék — nyolc-tíz típus —, annyira egységesek az áruk, 00—800 forint.

Egyes becslések szerint Szegeden 9 ezer videokészülék van magánkézben, s ez a mennyiség egyúttal kimerítette a fizetőképese keresletet. A Szeged Nagyáruház műszaki osztályán is a videoultán pangására panaszokdnak, akárcsak a többi műszaki cikkek árusító üzletben, itt is a polcokon porosodnak a Grundigok, Siemen-

sabbak az áruk. Értékesítési nehézségekkel küzd a Hunor Áruház, sőt a számos használtcikk-kereskedéssel foglalkozó műszaki üzlet is. Egységes a vélemény, hogy csak az áruk erőteljes csökkentésével lehet újabb vásárlói rétegeket meghódítani a videózásnak. Az elmondottakat bizonyítja annak a két kiegészítőnek az esete, melyek a videoláz kitérősek elsősorban a videokészülékek forgalmazására alakultak. Ma már azonban egyéb műszaki cikkek mellett forgalmuk igen kis hányadát jelentik a videobereendezések. Véleményük szerint a különböző megkötések, mint például az ajándékozó levél, s a még mindig meglehetősen magas vám miatt irreálisan felfújtak az árak.

nem lenne enyhén szólva szegényes. A miskolci Béke moziban található a megyei Muziumi Vállalat kölcsönzője, ahol összesen ötvenféle „műsor”: magyar és szocialista játékfilmek, dokumentumfilmek és nyelvelveke-kurzusok között válogathatnak az érdeklődők. Egy-egy kazetta bérleti díja 90-től 170 forintig terjed, ugyanakkor a vállalat a Moképnek ötezer forintot fizet évente a kazettákért, tehát itt nem útról — a kölcsönzés ráfizetése —, hanem egyfajta szolgáltatásról van szó. Így viszont nehéz számon kérni a választékokat.

A Centrum Áruház (melyet pedig egyértelműen anyagi szempontok vezettek a kazettaárusításhoz) kínálata sem hozza leggyűrűthetetlen izgalomba a videósokat. Részből a Magyar Televízió videostúdiójától kapnak játékfilmeket, árulnak emellett rajzfilmeket, komplett nyelvelveket. Egy 60—90 perces kazetta ára 1700—1800 forint. Valószínű tehát, hogy a miskolci videósok harmincezresre tehető táborra is elsősorban „feketén” szerzi be a néznievőt. Egy dologban egységes a kereskedők, a szakemberek, s természetesen az oktatói és kulturális intézmények vagy akár a magánvideósok véleménye. Megfelelő kazettaválaszték nélkül értelmetlen tovább fokozni a videokészülékek kínálatát.

A Debreceni Vegyipari és Kereskedelmi Vállalat feléves összesen harmincféle videokészüléket árusítottak, ezzel szemben mindössze két típust, a már sokat emlegetett Seltront és a Panasonicot keresték a vevők. A kereskedők szerint nagy az érdeklődés, de ennél is mag-

Talán már hatalmas a felsorolás: Grundig, Panasonic, Siemens, Videoton—Akai — Miskolcon is ugyanazokat a készülékeket mind nehezebb eladni, ugyanazon az áron, mint hazánk más nagyvárosaiiban. Jobb üzletnek ígérkezne a műsorokazetta-árusítás, -kölcsönzés, ha a választék, a legális választék

ÖSSZEÁLLÍTOTTA:
FORINYÁK ÉVA

A szenvedélyes virágszál

A mellékelt fotó elkészülte óta nyolc év telt el, s ezalatt Nastassja Kinski világhírű színésznő és kétszeres édesanyja lett. Az 1978-ban készült erotikus filmeske pályafutásának legelejéről való, és ez az egyetlen olyan eset, hogy Nastassja országnak világnak leplezetlenül bemutatta, amije van. „A szenvedélyes virágszál”

(Leidenschaftliche Blümchen) nem túl eredeti története — nevezetesen, hogy egy szűz szeretné elveszíteni az ártatlanságát — nem ígér szívdobogató izgalmakat, ám aki szereti Kinski művésznőt vagy kíváncsi arra, hogy honnan jutott el mai művészetéig (erre kíváncsi Párizs, Texas után?), annak figyelmébe ajánljuk ezt a habkönnyű darabot. S végül még egy apró érdekesség:

Nastassja Kinski először nem ezzel a filmmel tűnt fel, hanem néhány hónappal korábban, a televíziós

Tetthely-sorozat egyik folytatásában. (UFA, 1978)

Quatermain

Spielberg, a nagy filmkaptafakészítő sok követőre talált. Szorgos másolókra, akik tulajdonképpen semmi rosszat nem akarnak, csak egy kis kasszasiker. De azt nagyon. Ezek közé tartozik a Quatermain című film rendezője is, aki magát Richard Chamberlaint kérte fel arra, hogy játssza el Harrison Fordot. A rettenthetetlen kalandornak, aki mellékfoglalkozásban szupermen, még a kalapja karimája is úgy kunkorodik, mint Indiana Jonesé. Hogy mégse legyen ki annyira a lólab, a forgatókönyv nem ott tette meg archeológus-

nak, hanem egy ifjú és fölöttébb vonzó hölgy édesapját, aki nyomtalanul eltűnt az afrikai őserdőben, és feltehetően gátálatlan kincs vadászok karmaiba került.

Jesse Quatermain a keresésére indul hűségese kísérőjével, a hatalmas termetű és erejű zuluval, Umbopoval (lásd Csillagok háborúja, Han Solo és Csabakka). Az archeológust sikerül ugyan kibánni a gyanúsztékerek fogságából, ám azok már kiszedték az öregből Salomon kincsének rejtekhelyét. Tovább folytatódik hát a hajssa a kincsek után, a van kukuana törzs földjén, az alattomos Gagoola királynő birodalmában. A kedves olvasó nem fogja kitalálni, hogy milyen állatok csattogtatták az állkapcsaikat a menekülők és üldözőik alatti zsidító mélységben. Ne is találgassák! Krokodilok. (Lassan minden hollywoodi kalandfilmben a krokodilok az ítéltvégrehajtók. Nem állítom, hogy barátságos hullók, de ezt a sorsot talán mégsem érdemelték.) Hátrahagyom még a kammbók vérszomjasan rotyogó ústeje (lásd Sziasz ételízéítő-reklám), az életveszélyben forgó hölgy utolsó pillanatban történő megmentése, Salomon gyémántjának meglelése, és az ősi mágiusok erők bosszúja a kincsháborítók ellen. A boldog vég garantált.

(USA, 1985)

Az egyetlen tanú

Vannak „hangos” és „csendes” szupersztárok. Ez utóbbi, kétségtelenül rokonszenvesebb típushoz tartozik Harrison Ford, a Csillagok háborúja trilogia és az Indiana Jones-filmek főszereplője. A jóképzű színész nem csap nagy húhót maga körül: egyszerűen csak el kell játszani a szerepet, a lehető legjobban — mondja —, és így is tesz.

Legújabb filmjében, az 1985-ben forgatott Witnessben nem lézerstukkerek úrcowboyt vagy régész-fegyvereket alakít, hanem egy rendőrt, aki az igazságért harcol.

A film kezdő képsorai illikiek: hullámzó búzaföldek, aranylók kalászkok, apró lovas kocsik a távoli horizonton, izmos férfiak favágás közben. A békés kis település házaiban nyoma sincsen a huszadik századnak — se telefon, se televízió, se porózó, de még az elektromos áram sincs. És szelíd emberek között vagyunk, kinek a háborítatlansága és nyugalma azonban már nem sokáig tart. A közösség egyik gyermektagja ugyanis gyilkosság szemtanúja lesz véletlenül, mikor anyjával beutaznak a nagyvárosba. A helyzet akkor válik életveszélyessé, mikor a kistűfi a lehető legváratlanabb pillanatban és helyen felismeri a tetteseket, s a nyomozó rendőr (Harrison Ford) ráébred, hogy a kábítószerezésgelnél dolgozó kollégái a gyilkosok. A nyomozó a kistűfiával és annak feltehetően fiatal édesanyjával együtt az Amish kommunához menekül. A filmnek nagyszerű pillanatai azok, amikor a viharezett nagyvárosi rendőr lassan belemérül az Amish-világ idilljébe. A kritikusok egyértelműen „Oscar-gyánusnak” minősítik Harrison Ford alakítását. A film további erőnye, hogy ellen tud állni a csábításnak: nem löki az Amish-özyevet a rendőrnimozozó karjaiba, elmarad a happy end.

Ezt a kivételes erényt pedig egyre kevesebb hollywoodi szuperprodukció mondhatja magáénak.

(CIC, 1985)

Mit szólna ehhez Nancy Reagan?

Az olasz rendező, Lina Wertmüller filmjének eredeti címe „Un complicato intrigo di donne, vicoli e delitti”. Nyilatkozata szerint nem elégedett a német „Camorra” címváltozáttal, és amerikai forgalmazásra a „Mit szólna ehhez Nancy Reagan?” címet ajánlja. (Erre szokták azt mondani: no comment.)

A történet Nápolyban kezdődik, ahol egy békés nyári délelőttön éles sikoly veri fel a sikátorok csöndjét. Baba Roccót, a szicíliai maffia, a Camorra egyik vezetőjét hátra lőtték, mialatt megpróbálta megerőszkolni a Broadway-panzió tulajdonosnőjét, Annunziát. A tettes otthagya a névjegyet: a halott maffiafőnök heréjébe egy injekciós tűt szúr. Ez a merénylet azonban csak kezdete egy sorozatnak, melynek során három nap alatt öt férfit tesznek el láb alól, akik valamennyien kábítószer-kereskedők.

Időközben felbukkan Annunziata egykori szeretője is, akiből cinikus heroíncempész lett. Lina Wertmüller intelligens kábítószer-krimijének csúcspontja, amikor a főhős megpróbálja tízéves kislfiát megmenteni a heroinkerességekétől, akik a gyereket rá akarják szoktatni a heroinra. A szörnyű igazságra Annunziata csak később jön rá: minden gyilkosság azoknak az anyáknak a bosszúja, akinek a gyereke belehaltak a kábítószer-fogyasztásba.

(VMP, 1983)

Birdy (MADÁRKA)

Hátborzongatóan jó film Alan Parker legújabb alkotása, de ezúttal senki ne számítson 115 percnyi felhőtlen szórakozásra. A filmdráma súlyos etikai-pszichológiai problémákat boncolgat, amelyeknek kiindulópontja a vietnámi háború.

Egy katonai kórház hideg cellájában meztelen férfi kuporog priccse mellett. Egyetlen szót sem hajlandó senkihez szólni, és azt is csak vonakodva engedí meg, hogy a nővér időnként megetesse. A kórház pszichiátere tanácstalan. Tudja, hogy betege a vietnámi háború dzsungelharcaiban szenvedett súlyos lelki sérüléseket, ám segíteni nem tud rajta. Végül az az ötlete támad, hogy odahívja a fiatalember egy régi jó barátját. A barát meg is érkezik és döbbenet látja, milyen állapotban van Birdy. Egyébként rajta is nyomot hagyott a háború, igaz, neki nem a lelkén, hanem a testén: egy akna a fél arcát szétromcsolta úgy, hogy kötést visel a fején és acélból készült állkapoccsal éli az életét.

Hosszú monológokkal próbálja néma barátját felrészni az apátiából, és lassanként megsejti a különös viselkedés okát. Birdynek nem véletlenül ez a gúnyneve: gyerekkora óta szenvedélyesen érdekelték a madarak, most pedig egyenesen „madárrá változott”, így húzódva vissza a valóság elől egy vágy- és álmovilágba.

A Birdy hibátlan film: a történet tiszta és világos, a fényképezés lélegzetelállítóan profi, a két főszereplő pedig ragyogó színészek bizonyul.

(RCA-Columbia, 1985)

A Bódy Gábor rendező ötlete alapján 1981-ben indított nemzetközi videofolyóirat, az INFERMENTAL után 1986 áprilisában jelent meg a kölni DuMont kiadó gondozásában az AXIS című videokazetta és könyv együtteséből álló rendhagyó kiadvány. Ennek végső anyagát már az időközben elhunyt Bódy Gábor felesége, Bódy Vera állította össze. Szerzőnk az alábbiakban a kísérleti produkciót ismerteti.

Az AXIS, amely a 80-as évek európai videoművészetének új irányait mutatja be, 10 országból 21 különböző munkát rendezett összefüggő, tematikus keretbe, 5 „tengely” (Axis = tengely, latinul) mentén. A teljes hosszban szereplő darabok mellett az antológiába néhány mű reprezentatív részlete, illetve fejezete is bekerült, míg a kapcsolódó könyv, amelyben egyébként néhány, a kazettán nem szereplő alkotó is jelen van, tanulmányokat, rajzokat, terveket, fényképeket, kazettát, s a résztvevők munkásságának rövid ismertetését tartalmazza. A két médium, video és könyv így egymást kiegészítve, mint szöveg- és mozgókép-kötet mutat példát egy új típusú, minőségű kommunikációs forma kimunkálására.

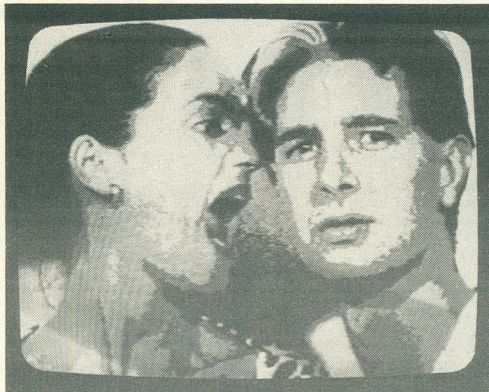
Maga az eszme éppoly „egyszerű”, mint az INFERMENTAL 1981-es ideája: az „első nemzetközi videomagazin” folyóirat-analógiára megteremtett formája után most a video/könyv „mutáns médiuma” valósult meg. A könyvszerűség az INFERMENTAL frissességével szemben megállapodottabb válogatást is jelent.

A kazetta öt fejezetének témáit egy homoksivatagba helyezett keretjének mutatja be, mintegy „iniciálászerűen”, s különíti el egyben maguktól a videodaraboktól. A témák sorrendben:

1. Művészet ez, vagy élet?;
2. Dekonstrukció és újráfelfelhasználás;
3. Művészet: zenei klip;
4. Installációkészítés;
5. Hősök kiánsása és alakítása.

Ehhez bevezető és záró kép/hang-sorok járulnak: a kazetta elején „születést” jelző gyerek-sírás, záráséknál pedig a sivatagban meginduló kamera, ami csontok és egyéb leletek között egy tévére is bukkan, melyben a bemedondó (Bódy Vera) elköszön a nézőktől: Auf Wiedersehen — mely vehető itt akár szó szerint is. Szokatlanul „bombasztikus”, direkt hatások, de — meglepő módon — nem zavaróak: helyi értékűk van.

Az egyes fejezetek és az oda sorolt munkák ismertetése előtt

előbb néhány általános, közös jellemzőről. Az első fejezet címe („Vizuális dalok a 80-as évekről”) kis szabadsággal szinte az egész összeállítás karakterét érzékelteti: a zene belemerül egy vizuális közegbe (kép-tenger), amely hatására megváltozik. Másik lényeges elem a nyelv, pontosabban egy sajátos nyelvi közeg jelenléte. Bár a több nemzetet érintő sokrétűség, itt mégis inkább a különböző nyelvek (és kultúrák) közötti „átjárásra” való törekvés figyelhető meg. A konszenzust gyakorja az egyes nyelvek általánosan ismert sémái, szókapcsolatait teremtik meg, ám ez nem valamiféle sematikus, homogén

szürkeséget, hanem egyéni ízű, magas nivójú nyelvi találékonyságot eredményez. Ide kapcsolódik, hogy egyes munkák nemcsak állandósult szókapcsolatokat, de filmes (tévés), videós

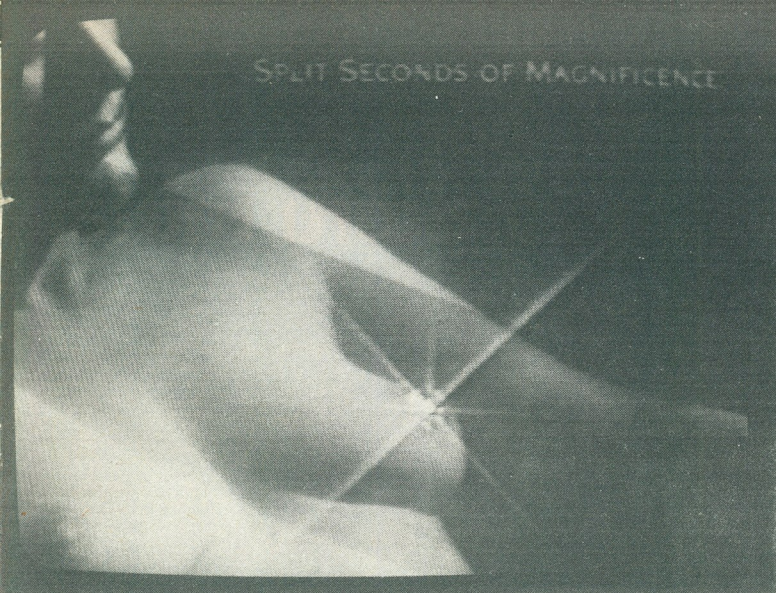
sémákat is használnak, sőt a nyelvhasználat maga is sok esetben épp ezen médiumokból (s nem a köznapi életből vagy az irodalomból) ismerős. Mindezek ellenére nem valamifajta intellektualizmus vagy görcsös konceptuális elszáns árterdés, inkább egy szabad, érdekes anyagkezelés: anyagként pedig a zene/hangok, nyelv, mozgókép (sémák és műfajok) mellett különböző kulturális tradíciók, valamint olyan nagy és „örök” témák szolgálnak, mint élet, halál, szerelem, tudás, művészet.

Ez utóbbi felsorolás leginkább a nyitó rész öt munkájára találo. A Londonban született Theo Eshetu maszkoszerűvé tett arcai és az elektronikus tükörszituáció ütközésén alapuló munkája („Mig a halál szétválaszt minket”) tragikus nyitóképpé, video „memento mori”-vá vált: a kiadvány koncepcióját kidolgozó Bódy Gábor már nem érthette meg a video/könyv megjelenését.

Marty St. James és Anne Wilson (szintén Angliából) egy „Igazi életregényt” mutatnak be: talán ezen a darabon érződik legerősebben egy költői, intenzív ritmika, mely szöveget, zenét, képfelvételt és utalagos trükkmunkát még nem látott kompozíciós egységgé hangol össze. Egy igen erős, ironikus alap karakter (mely egyébként kisebb vagy nagyobb mértékben az összes munkán — még a leginkább „metafizikai” emelt-szerű „Chanoyu”-n is érződik) tárgyául férfi és nő, egy szerelem és annak — mítikus — túljátszása szolgál. A szöveg (dal) ellenpontozása képpel, majd a kép megerősítése újból szöveggel — ezek a fő szervező elemek (a szerzők maguk egyben a szereplők is).

A halál és szerelem után a tudás performance-a következik: Retraut Pape, Eschi Fiege, Kai Schirmer, Oliver Hirschbiegel és Andreas Coerper a szereplői, és az 1981-ben, Brüsszelben alapított csoportjuk (M. Raskin Stichting ens.) nevével szerzői az „Ész temploma” című, 10 perces munkának. Saját tervéknégyüket „szolgáltatóművészet”-ként határozzák meg. Ebben a műben, amely a copyright szerint 1985-ben, Párizsban készült, négy támmával foglalkoznak. „Tanulmányok az erkölcslről és a szórakoztatásról” az első rész címe; egy konfe-

AXIS:

rencia- vagy előadói asztal előtt ülnek, rajtuk foncsorozott szemüveg, s — mint egy expozé egy értekezleten vagy sajtótájékoztatón — a Miatyánkot mondják mikrofonba. Ezután felhangzik a „Gottesherhalte”, négyen felállnak, egyikük ülve marad. A másik három alcím: A szerelem hatalma (The Power of Love); Az élet hidege (Lefroid de la vie) és Az álmúvészet korszaka (Das Zeitalter des Pseudokunst). Zárójelben az eredeti címek: az „egyszerre több nyelv használata” — esetenként ugyanazon mondatban is — náluk különösen szembetűnő.

Az első fejezethez a belga Jan Bultheel („Tango d'Amour”) és a jugoszláv Sanja Iveković — Dalibor Martinis: „Chanoyu” című munkái tartoznak még. Utóbbi az egész kazetta „legcsendesebb” alkotása: a japán teaszertartás feliratol idézett kerettörténetébe ágyaz egy hétköznapi (reggeli- vagy teadélután-) szituációt, melybe villanásszerűen a külvilág („a világ”) televízió révén reprezentált képe lép be. A jól komponált közelképek (cukortartó, teakannák, cigaretták), a lassítások (az asztalról lerántott abrosszal földre hulló tárgyak szétterése vagy a fém teáskan-

na „pattogása” hangeffektusokkal), s a 8 részből álló, felvétel tagoló szöveg a fő ismertető elemek.

Az AXIS második fejezete (a máshol, másként) meglévő vagy újrafelhasznált, ismétlődéses szerkezettel dolgozó anyagkezelés közössége alapján csoportosít. Az osztrák Gudrun Bielz és Ruth Schnell „Plüschlove”-ja tévé/film-részletek kimerítve, szolarizációs/grafikus hatású állóképpé alakított részleteire alapul, amit egy videójáték fázisai tagolnak. A „Code Public” (Mike Hentz, illetve az úgynevezett Franciaországi videocsoport) „Hommage to Janesen” művének részlete kapcsolódik élőkoncertek, bemutatók anyagához. A szerzők az ugyancsak lyoni FRIGO — az „European Media Art Network” koncepciójának kidolgozója és koordinátora — „élő-intervenciók csoportjának” nevezik magukat, 1983 óta aktív ebben a formációban. Az NSZK-beli Lluere/Egon Bunne munkájának meghatározó eleme a „time-code” használata és értelmezése — a számok révén egy programmal váltható kép- és hangdrámaturgia párhuzamos kimunkálása. A brüsszeli Walter Verdin hasonló elven, de egy

hangsúlyosan zenei dominanciájú érzékenységet előtérbe helyezve dolgozik.

A harmadik téma a zene és a videoklip, mint műfaj, alkalmazott (művészeti) használata. A francia „Monfaucon Research Center” (Kutató Központ) három dalt közöl egy nagyobb sorozatból. Az első dal a gyorsétkeztetéséről szóló „videoburger”, ahol a három részre osztott képmező egyik sávjában tv-kép kerül a másik két sáv „felvett” anyaga közé. Technikailag hasonló a „videokatalógus” és „videoművészet” című dalaik megoldása is. Bettina Gruber és Maria Vedder (az NSZK-ban, 1983-ban, ugyancsak a DuMont-nál könyvet jelentettek meg a videoművészetről) két dala „Mama kis öröme” címmel az „új érzékenység” határait a „nyuszú ül a fűben” (auto)erotikus infantilizmus irányába tágitja. Ezt követi a fe Lugossy László, illetve a Bizottság együttes produkciója Milarepa-vezír című. A kiptémát Yello/Dieter Meier és Boris Blank 1979 óta létező „csoportjának” „Gonosz játékok” című száma zárja, amely akár az első fejezet „True life-romance”-ának párdarabja is lehetne, bár formai megvalósítása vetített képek

rögzítésén és nem elektronikus maszkokon alapul.

A negyedik fejezet az amszterdami Stedelijk Múzeum videoinstallációs kiállításáról készült dokumentáció részlete. A kiállítás szervezője Dorine Mignot, a résztvevők közül Kees de Groot, Elsa Stansfield és Madelon Hooykaas, Brian Eno, valamint Lydia Schouten szólal meg. Utóbbi készítette az AXIS ötödik részének nyitó muzsikáját: „A nagyszerűség másodperceinek tört részei”-t, mely egyúttal a leghosszabb mű a kazettán. Párdarabja Hámos Gusztáv „A legyőzhetetlen” című kazettazáró műve. Mindkettő fő témája maga a video- és kinematográfia mint „kultusz”, e rituálé legismertebb sémái, szereplői, ásatag és felrisszített hősei — a szerzők által mintegy „új életre kelte” és egymásnak eresztve, régi helyzeti energiájuk (helyi értékük) meghagyásával. Schouten egy lassúbb, sok felirattal ellátott ál- (vagy új-) narratív szerkesztésbe, Hámos pedig táncritmumba szerkeszti a hős- és helyzetőmeget, melyből a videoelektronika emel ki egy-egy Superman vagy Monroe típusú szereplőt, szokott helyzetet együtt. Peter Weibel két rövid, de annál figyelemreméltebb „reklámja” a Casablanca-cigarettáról (a hasonló című sikerfilm és Bogart mellett) két percben szinte minden létező elektronikus trükköt felvonultat (legalábbis jelzészserűen). Cornelia Schenk és Marion Denné (Nam June Paik düsseldorfi tanítványai) vetített képek előtt katonai gesztusok (filmjelképek) élő imitációja segítségével egy — igen szép munkában — antimilitarista hangulatkeltésre vállalkoztak.

*

E rövid leírás elsősorban a képkötetre koncentrált, de az a kommunikációs újdonság, melyet az AXIS jelent, nem csupán a válogatásra, illetve a művekre értened, hanem magára a formára s még inkább a tényre, hogy létrejött.

A video/könyv nem a közeljövő, hanem a jelen lépése, melyet minél előbb Magyarországon is meg kell tenni.

PETERNÁK MIKLÓS

Európa elektronikus színpadán

A művészeti video még mindig zártkörű műfaj

INTERJÚ BÓDY VERÁVAL

Az előző oldalpárunkon bemutatott mutáns médiumról nyilatkozik a kiadvány szerkesztője — bemondója, Bódy Vera. Az AXIS kapcsán az európai és a hazai videoművészet helyzetéről is kérdeztük.

— Hogyan jött létre az AXIS?

A 80-as évek elejére világossá vált, hogy az egyes műzeumok, kisebb mozik, főiskolák segítségével nem lehet elérni azt a nézőszámot, amely ennek az új közlésmódnak a kultuszához szükséges lenne. Kerestük a művészeti vagy dokumentációs videók terjesztésének újabb területeit. Először a lemezboltokra gondoltunk, de nem jártunk utána. Így jött a könyvesbolt ötlete, annak ellenére, hogy a könyvszakma általában azt hiszi, hogy a videózás ellensége a könyvtárasoknak. Pedig nincs ebben semmi ellentmondás: általában olyan emberek érdeklődnek a videóművek iránt, akik szeretnek olvasni is. Mi magunk is bizonyosságot kívánunk szolgáltatni arra, hogy ez a két kultúrahordozó sem üzletileg, sem szemléileg nem ellensége egymásnak. Cikkeiben „mutáns médiumok”-nak nevezte el Gábor azt a formát, amely könyv és video alakban közösen közöl valamit. Egy ilyen kiadvány tervével kerestem fel 1984 őszén a frankfurti könyvtárasnőknél a NSZK könyvtáradókat. A DuMonttal sikerült megegyezni. Kiderült, hogy már sokan jelentkeztek náluk a videóik forgalmazásának ötletével. Azért döntöttek a mi elképzelésünk támogatására mellett, mert mi kazettát és könyvet közösen ajánlottunk.

— Milyen az érdeklődés az AXIS iránt?

— Májusban és júniusban az NSZK-ban három tévéműsorban is részletesen beszámoltak róla. Ez szokatlan volt, hiszen a DuMont korábbi video kiadványairól nem tájékoztattak a tévé. Nyilván az keltette fel az érdeklődésüket, hogy olyan anyag van az

AXIS-ban, amelynek a televízió számára is műsorréteke van. Ezek után a vásárlás ki-mutathatóan megugrott, de persze az a műfaj még mindig „zártkörűnek” számít, a videó-tulajdonosok ugyanis nem feltétlenül értelmiségiek vagy művészetet íránt érdeklődők. Sok ehhez hasonló kiadványra lenne szükség ahhoz, hogy tovább terjedjen az új műfaj. A valódi popularitása azonban valószínűleg csak a képlemek-zelek elterjedésével valósul majd meg, azok ugyanis technikailag a könyvhöz hasonlóan „lapozhatók”. Ez fontos ahhoz, hogy szuverén módon dönthesse el az ember, mit néz meg, anélkül, hogy egy szalag teljes egészében kényszerűen végigfutni.

— Hány mű állt rendelkezésre?

— Először mintegy 800 munkából szűrtünk ki 60-at, majd abból 21 került a válogatásba. A korábban kísérleti filmmel foglalkozók zöme mára áttért a videóra. Ezt az Informatikai anyagán érzékelhetjük a legjobban, ugyanis a 80-as évek elején a kapott anyagnak még legalább 15%-a hagyományos film volt, ma ez az arány legfeljebb 2-3%. Az Informatikai kartotékszereiben 750 művészt tartunk nyilván 24 országból, s körülbelül ugyanennyi műzeumot, galériát, olyan televíziós csatornákat, amelyek művészeti videókat is sugároznak. De államilag vagy helyi pénzből támogatott művészeti egyesületek s szaklapok címei is szerepelnek közöttük. Ez a lista sem teljes, ma már világszerte legalább 40 országban foglalkoznak komolyan művészeti videóval.

— Mennyire alakult ki egy specifikusan elkülönülő videoművészet?

— Ez a legnehezebb kérdés. Az Informatival végül is Gábor nyomán azt az álláspontot képviseli, hogy a video elsősorban a mozgókép műfajához tartozik, a kinematográfia nagy családjának egyik ágaként. Nem a különbözőség, hanem a közös lényeg okán. Természetesen a video megszületésével létrejött annak a lehetősége, hogy olyan trükkök és képi megoldások munkák is készüljenek, amelyek a korábbi filmtechnikával egyszerűen nem is lehetne megvalósítani.

— Sokan éppen ezt tartják műfaji választóvonalnak.

— Kétségtelenül létezik ilyen álláspont, de ilyen értelemben a jelenleg általunk videoműveknek tartott alkotások legfeljebb 10%-át tekintetnénk valóban videóknak. Hogy más példát ne is említsék, a leglátványosabb klipet eredetileg például 35 mm-es filmre forgatták.

— Van tudomásuk az AXIS-hoz hasonló jellegű vállalkozásról?

— Ennek tisztázásában különösen a kiadó sajtóosztálya volt érdekelt, s a róla beszámoló téveadóik, ugyanis nem volt mindegy, hogy világpremi-erkeként mutathatják-e be a ki-

adványt. Eddig nem találtuk erről a témakőről tudatosan a két médiumra építő munkát: így Gábor ötlete talán túlzás nélkül forradalminak mondható.

— Önerőből vagy pedig valamiféle támogatással dolgoznak a nyugat-európai videoművészek?

— A 70-es években előfordult ugyan, hogy a Sony U-Matic kamerájával rendelkezett egy-egy kiemelkedő művész, de a mai, jó minőségű és meg lehetőségen drága eszközök nincsenek a művészek tulajdonában. Múzeumok, intézmények kölcsönzésére, támogatására szorultnak, s gyakran megalkodó vagy illegális körülmények között jönnek létre művek. Tudok például egy francia alkotóról, aki nappal egy francia utcánál takarít, este pedig belőle a vállalatához, s így készíti a díjnyertes filmjeit.

— Vagyis dotált műfaj a videoművészet...

— Igen, Talán ha az újabb, 8 mm-es kamera ára leesik, akkor az olyan elterjedt eszköz lehet, mint annak idején a szuper nyolcas filmfelvételű. Jelenleg a művészeti videók zöme U-Matic Low Band rendszeren készül. Ez persze nem jelenti azt, hogy nem születnek figyelemre méltó darabok VHS-sel is.

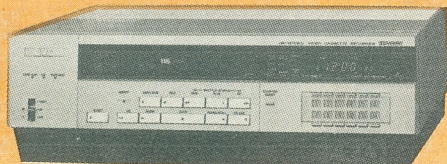
— Hogyan ítéli meg a hazai videoművészek helyzetét és teljesítményét?

— Erdemes lenne jobban támogatni a munkájukat az alapvető berendezésekkel, talán még gazdasági megfontolásokból is. Véleményem szerint ez kamatoztathatóbb befektetés lehetne, mint 35 mm-es kommersziális filmekre költeni, a színvonalas U-Matic műsoroknak ugyanis egyre nő a piaca. Hogy a művészi videók előtt nagy lehetőség áll, azt az is mutatja, hogy a nemzetközi filmfesztiválok döntő többségének ma már önálló videosekcója van. Ha egy évben csak 4-5 munka készül, abból sajnos nem lesz minőség, 50-60 félórás műsorból azonban már nyilván lehetne válogatni.

MOLA GYÖRGY

TV-, VIDEO-,
JVC-,
VIDEOKAMERA-
SZERVIZ

— Külföldi
színes tv,
videomagnó
és JVC
videokamera
garanciális
és garanciális
időn túli
szakszerű
javítása

— Videók és televíziók
két hangnormára történő
átalakítása 3 napon belül
— ASA és ELIN típ. tele-
víziók telétext beépítését
soron kívül vállaljuk.

Írányára: 5600 Ft

**ELEKTROMOS
SZÖVETKEZET**

BP. X., PONGRÁC U. 9.
TELEFON: 575-634

Bp. VII., MAJAKOVSKIJ U. 19.,
TELEFON: 225-212

ELSZÖV

**NE SOKAT
KÖLTSÖN,
VEGYEN
INKÁBB
KÖLCSÖN!**

Az Iparcikk Kölcsönző és Szolgáltató
Vállalat boltjaiból bérelhető képmagnók
segítségével igényeinek megfelelő műsort
állíthat össze, játszhat le családjának,
barátainak.

A legkorszerűbb típusú, VHS rendszerű
képmagnók kölcsönzésével a vállalat
budapesti és vidéki boltjai foglalkoznak.

Legnagyobb a választék a

**KÖLCSÖNZŐ-
SZOLGÁLATBAN**

Budapest V., Váci u. 42.
Telefon: 181-422

Kamera + videorekorder

Ha hihetünk a hivatalosan még meg nem erősített, de megbízható értesüléseknek, hamarosan a hazai boltok kirakatában is lesz kamkorder* (kamera + videomagnó egy dobozban = kamkorder). Bemutató tesztünket ezúttal is Szakolczay Lajos, a MEEI csoportvezető mérnöke készítette — külföldi videolapok adatainak felhasználásával.

Filmfelvételalkonya?

Nyilvánvalóan lecsengőben van a szuper 8-as filmfelvétel korszaka, mert a neves filmfelvételgyártók, köztük a Fuji, a Bauer és a Canon is videokamerákat készítenek. A Canon például saját „video 8” rendszerű kamerát fejlesztett ki.

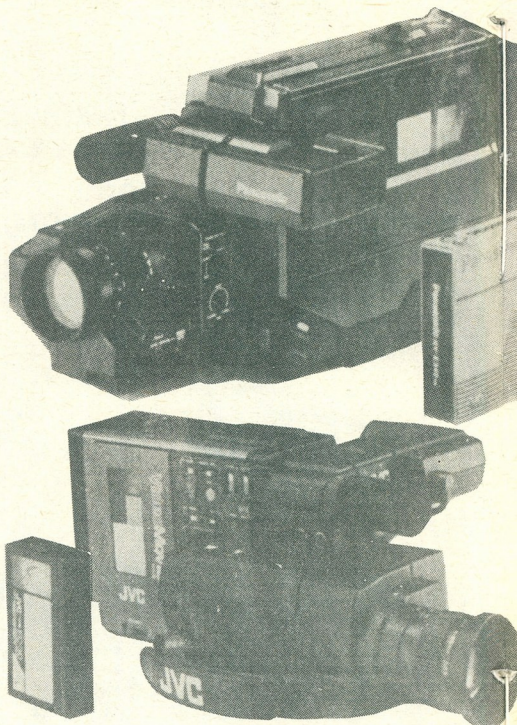
Vajon mi teszi a kamkordert olyan vonzóvá az amatőr-filmek számára? Először is a felvételi idő: a miniatűr VHS kazettánál (videomóvi), a VHS C-nél ez 30 perc; a VHS movi játékidője 4 óra is lehet; a Beta rendszerben dolgozó (Betamovi) 3 óra 35 perc; a „video 8”-as pedig 90, illetve long-play üzemmódban 180 perces felvételt nyújt. (A szuper 8-as film játékidője 3 perc, 150–300 forintot árral.) Külön előny a video javára, hogy a felvett műsor a legtöbb kamerarekorderen azonnali visszaszánéható. A hobbifilmek szonnal ellenőrizheti, hogy az került-e a szalagra, amit elképzelt. Ha nem, a jeleket megismételhető vagy letörölhető. Természetesen újabb pluszt jelent, hogy otthon színesben, hanggal rögzíthető. Végeztünk egy kis gazdaságossági számítás: ha egy szuper 8-as film 200 Ft-ba kerül és csak 1,2-es vágási arányt veszünk figyelembe, egy 30 perces filmethez 20 tekerés filmet kell leforgatni, ami 4000 Ft-ba kerül!

Természetesen aki videobereendezést vagy kamkordert akar vásárolni, nem így fog kalkulálni, hogy mint megrögzött hobbifilmes áttájon a videóra, mert akkor tényleg számolni kell, ugyanis manapság az ilyesmi igen drága mulatság. Az NSZK-beli árakat alapul véve megállapíthatjuk, hogy egy berendezés 3000–6000 DM közötti értékben érhető el, a tartozékoktól függően. Tartozékokra pedig általában szükség van, mert például akinek nincs otthon még videokészülék és a tévéjén nincs AV bemenet, feltétlenül be kell szereznie egy adaptert, ami a kamkorder jelet szabványos tévéjelle átalakítja (nagyfrekvenciásan) lehetővé teszi, hogy a televízió antennacsatlakozóján keresztül képes legyen fogadni az információt.

Ujabb költséget jelenthet, ha géjára vagy utóhangosításra vonatkozó igények is felmerülnek. Jó, hogy filmezés közben már olcsó a videózás, a felszerelési árakat tekintve egyáltalán nem rózsás a helyzet. A továbbiakban foglalkozunk egy kicsit a kamkorderek működésével, mondhatni lelkivilágával.

Kényelem mindene felett

Felvételt készíteni akkor kellemes időtöltés, ha minél kevesebb kezelési funkcióra kell koncentrálni. Az első videokameráknál a távolságot és a féhéregyensúlyt is az operatőrnek kellett kézzel beállítani. A következő generáció már ezekből a szempontokból is teljesen automatikus szabályozású lett. A legnagyobb könnyebbség az autofókusz, mert tehermentesíti a filmezőt az élesség állandó

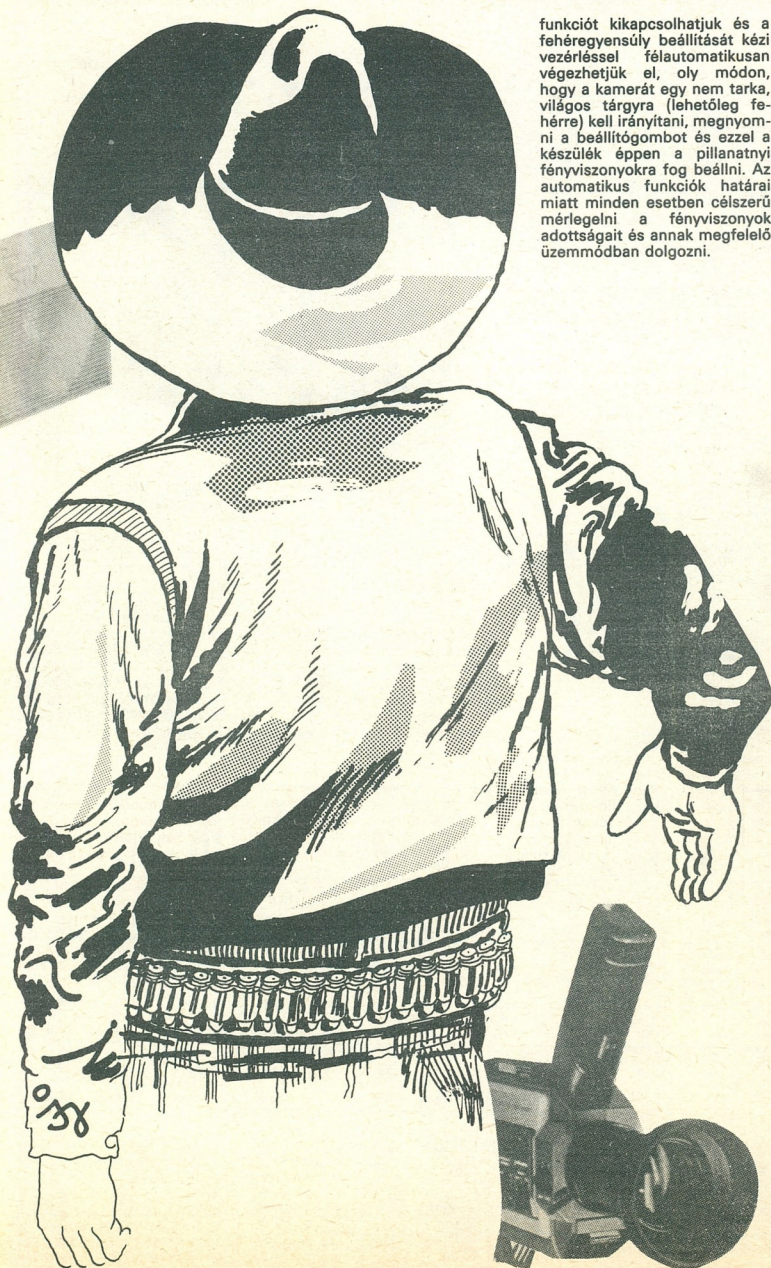
figyeléstől és utánaállításától, tehát csak a témára kell koncentrálni. Kamkordert ma már nem gyártanak autofókusz nélküli, de a piacon még előfordul — ezeket nem szabad megvenni. Ilyen volt például a Panasonic NV-M1, de ezt is helyettesíti ma már az NV-M3 típus.

Az autofókusz működését tekintve a leggyakoribb eljárás az infravörös fényt kibocsátó és a visszaverődést érzékelő háromszögletes elven működő rendszer. Sajnos van egy hátránya ennek a megoldásnak is — amennyiben a távolságmérés nem az objektív kerestül történik —, hogy képes paralaxis-hibát előkövetni. A másik távméresi eljárás az úgynevezett TCL (Through the Camera Lens) elven működik, itt feltétlenül szükség van egy minimális fény mennyiségre, de kontrasztsegény részleteknél és függőleges csíkoknál (például kerítésnél) hibás mérés adódhat. Ezen az elven még igen kevés kamera működik (gy. pl.: JVC GR—C2 típus).

Szinte minden kamerán — tehát kamkorderen is — üzem kívül helyezhető az autofókusz-rendszer. Az élességet ekkor manuálisan vagy egy rövid gombnyomással gyorsan és problémamentesen beállíthatjuk a felveendő tárgyra. További beállítási nehézséget jelenthet a féhéregyensúly kérdése is, ha elvileg minden kamera — kivétel a Handycam (SONY), amely két fix egységsúlyval működik — nem automatikusan gondoskodik a helyes beállításokról. Ezekben az esetekben egy mikroprocesszor kiértékeli a beeső fény vörös és kék összetevőit és a színerősítő a fény pillanatnyi színhőmérsékletének megfelelően állítja be. Természetesen ez az automatikus beállítás csak bizonyos határok között lehetséges. Így például a HITACHI VM 200 E-nél ez a tartomány 3000–5000 K között adódik, amiből következik, hogy 3000 K alatt vörös, 6000 K felett kék árnyalatú lesz a felvett kép. Az ilyen eseteknek elkerülése végett az automatikus

* A nyelvhódók kegyes türelmébe ajánljuk megtört műszaki szövegeket a német-ből-angolból fordított szöveget. Az első jeleket azonos boldogban kiegészítünk, aki jobbat ajánl helyette: addig viszont szívesen használjuk a kamkordert. Sajnos, Kacinczy nevezetű munkatárs nem dolgozik a szerkesztőségben...

ekorder = kamkorder

funkciót kikapcsolhatjuk és a fényegyensúly beállítását kézi vezérléssel félautomatikusan végezhetjük el, oly módon, hogy a kamerát egy nem tarka, világos tárgyra (lehetőleg fehérre) kell irányítani, megnyomni a beállítógombot és ezzel a készülék éppen a pillanatnyi fényviszonyokra fog beállni. Az automatikus funkciók határai miatt minden esetben célszerű mérlegelni a fényviszonyok adottságait és annak megfelelő üzemmódban dolgozni.

Valószínűleg nemcsak izlés kérdése, hogy milyen a kamera képfelvevő csőve. Feltehetően egész sor filozófia tudja indokolni, hogy CCD-t vagy csövet alkalmaznak-e. A Sonyt kivéve a gyártók a „Stacion” csövet kiváló szintulajdonságai miatt részesítik előnyben. Akármelyik csövet megnevezve, a képernyőn megállapítható, hogy egyik sincs abban a helyzetben, hogy kiüttesse a másikat. Megvilágítási fényviszonyaik egyáltalán nem térnek el egymástól. Aki egyszer már próbára tette azt a szép szót, hogy „egy gyertyafény már elegendő”, nyilván keserűen tapasztalta, hogy szinte élvezhetetlenül zajos kép lett az eredmény, mert minden reklámnál világosabb, hogy megfelelő képhez megfelelő fény szükséges.

A CCD felvevőeszköznek is nyilvánvalóan megvannak az előnyei — különösen a Sony szerint — a maga 290 000 képpontjával, de nem a képfelbontás terén. (Videovilág rovatainkban másik munkatársunk erősebben érvel a CCD mellett az *Áttörés a kamerafronton* című cikkében. A játszma nemcsak szerkesztőségünkben, hanem a nagy gyártók között sem dőlt el.) Ilyen érnyre például a rázkódsással szembeni érzékenység, könnyű beállítás, kis áramfelvétel (nincs fűtés), valamint a jó színhűség kevés fénynél is, bár az érzékenysége kisebb, mint a felvevőcsöveknek. Kiemelkedő tulajdonsága, hogy a közvetlen napfény kevésbé okozhat beégést, mint csövek-nél, bár az óvatosság itt sem elhanyagolható. Még egy felvevőcső-tulajdonságról kell beszélünk, ez az úgynevezett „zászlóhúzás” amely erős fényben a kamera gyors mozgatásánál jön létre. Hasonló jelenség a CCD-nél is tapasztalható, itt azonban ez többszörös kontúrvonalak formájában jelenik meg. Végeredményben egyértelmű döntést, kijelentést tenni, hogy melyik felvevőeszköz jobb vagy előnyösebb, megítélésem szerint nem lehet.

Es még egy cső

A kamera beállításához (felvétel előtt és alatt) igen sok információra van szüksége az operatőrnek: éles-e a kép, elegendő-e a megvilágítás, a telep megfelelően fel van-e töltve stb. A legfőbb természetesen, hogy azt lássa, amit fel akar venni. Ezeket a célokat van hivatva kielégíteni a legtöbb kameránál egy kisméretű fekete-fehér monitor. Minél nagyobb ez a képernyő, annál jobb természetesen, mert az egyes képrészletek pontosabban leképezhetők. Hosszabb forgatás után sajnos megeshet, hogy vibrálni kezd a kép az ember szeme előtt. Megpróbálkoztak egyes gyártók optikai keresők alkal-

maszával is, így például a Betamovi tükrereflexes keresőt alkalmazott — gyenge fényviszonyok mellett az élességbeállítás nagyon nehézkes —, a Handycamnél a kereső az objektív mellett van, ez viszont azt eredményezi, hogy mást látok, mint ami felvételre kerül.

Jelenleg — tudomásunk szerint — három különböző rend-

dó-e a megvilágítás, a telep megfelelően fel van-e töltve stb. A legfőbb természetesen, hogy azt lássa, amit fel akar venni. Ezeket a célokat van hivatva kielégíteni a legtöbb kameránál egy kisméretű fekete-fehér monitor. Minél nagyobb ez a képernyő, annál jobb természetesen, mert az egyes képrészletek pontosabban leképezhetők. Hosszabb forgatás után sajnos megeshet, hogy vibrálni kezd a kép az ember szeme előtt. Megpróbálkoztak egyes gyártók optikai keresők alkal-

szerű, egymástól konstrukcióban és technikában alapvetően eltérő, 9-féle kamkorder kapható. Ezek tulajdonságait és szolgáltatásait megpróbáltuk egy rövid táblázatban ismertetni. Ha valaki kamkordert akar vásárolni, feltétlen VHS vagy VHS-C rendszerű készüléket vegyen, mert elkészített felvétele csak így lesz kompatibilis a hazai rendszerként elfogadott VHS asztali készülékekkel (a VHS-C kavezet egy adapter segítségével ezekben a típusokban is lejátszható).

Gyártó/típus	Rendszer	Felvévő-cső	Objektív fényerő	Zoom	(Mikro) felvétel	Autofókusz	Karcsódíszó	Érzékenység (lux)	Féhr-egyensúly	Ellenfény-korrektor	Szalag-számoló	Mikrofon	Tápegység áram/nap	Felvételi idő akkumulátorral	Teljesítmény-felvétel	Tömeg
Canon/ VM—EL Canovision 8	Video 8	1/2" S	1:1,2	8,5 51 mm	van	IR/TTL	0,7"	19	kézi	van/kézi	van	van	mindenre	1 óra	7,5 W	2,0 kg
Hitachi/ VME—200E	VHS	1/2" S	1:1,2	8,5— 51 mm	van	IR	2/3"	10	auto	nincs	van	van	igen	1 óra	9,5 W	2,5 kg
JVC/ GR—CI	VHS—C	1/2" S	1:1,2	8— 48 mm	van	nincs	1/2"	15	1 fix/ kézi	van/kézi	van	van	igen	0,7 óra	7,6 W	1,9 kg
GR—C2	VHS—C	1/2" S	1:1,2	8—48 mm	van	TCL	2/3"	15	1 fix/ kézi	van/kézi	van	van	igen	0,7 óra	8,0 W	2,1 kg
Panasonic/ NV—MI	VHS	1/2" N	1:1,4	9—54 mm	van	nincs	1/2"	10	kézi	van/kézi	van	van	igen	1 óra	8,5 W	2,7 kg
NV—M3	VHS	1/2" N	1:1,4	9—54 mm	van	IR	1/2"	10	auto	van/kézi	van	van	igen	1 óra	9,5 W	2,8 kg
Sony Betamovie/ BMC—500 P	Beta	CCD	1:1,4	12—72 mm	nincs	IR	opt	28	kézi	nincs	van	van	igen	1,4 óra	6,5 W	2,5 kg
Handycam Video 8	CCD	1:1,6	3 fix	nincs	nincs	IR	opt	25	2 fix	nincs	nincs	nincs	nincs	1,3 óra	5,2 W	1,0 kg
CCD—MBE CCD—V8 AF	Video 8	CCD	1:1,4	12—72 mm	nincs	IR	1"	22	auto	3 állású	van	van	minden	1 óra	7,7 W	2,3 kg

[A felsorolt 9 típus tulajdonképpen sokkal többet jelent, mert egyes készülékek több gyártói néven, például mint Hitachi VME—200E, Bauer, Grundig, Loewe, JVC GR—CI — Graetz, ITT, Nordmende, Saba, Telefunken, Panasonic NV—ML Blaupunkt, Philips, Sony CCD—V8 AF, Fuji, Pioneer kerülnek forgalomba.]

[A táblázatban az „S” statíon, az „N” newvicon felvévő csövet jelent.]

[IR = infra röt, TTL = Through the lens, TCL = Through the camera lens.]

**Az egész
családnak
szerez
örömet,**

**ha szaküzleteink kínálatából
választ karácsonyi ajándékot!**

Az ECHO ELEKTRON SZAKÜZLETÉBEN

**színes és fekete-fehér televíziók, videomagnók, lemezjátszók,
magnetofondeckek, erősítők, tunerek, asztali rádiók, rádiós magnók,
valamint mikrofonok, fejhallgatók, video- és hangkazetták,
kazettatartók, átváltókábelek nagy választékban kaphatók!**

1065 Budapest VI.,
Bajcsy-Zsilinszky út 19/a
Telefon: 117-698, 325-567

VÉTEL-ELADÁS EGY HELYEN: AZ ELEKTRON ELEKTROAKUSZTIKAI SZAKÜZLETBEN

**Hazai és import (vámkezelt) videokészülékek, Hi-Fi berendezések,
műsoros és üres videokazetták, személyi számítógépek, továbbá egyéb
híradástechnikai cikkek vétele és eladása**

1136 Budapest XIII.,
Rajk László u. 18.
Telefon: 532-618

Kommerszhullám Nyugat-Európában

Az amerikai és az európai televíziós leginkább a tévékészülék formájában hasonlít egymáshoz. Az európai televíziók műsorai között is vannak nagy különbségek, de a valódi határ mégis az Atlanti-óceán.

Gyakran lehet ilyesfajta véleményeket hallani az Egyesült Államokból visszaérkező európaiaktól, akiket szinte sokkol a számtalan, s egymástól alig megkülönböztető szórakoztató műsorfolyam, az egyes műsorok igen gyors tempója és a rövid időközönként közzétett reklámok. Az európai televízió is főleg szórakoztatóeszközként van jelen a hétköznapokban. Néhány rövid évvel ezelőtt azonban még aligha lehetett olyan európai televízió találni, amely nyíltan hirdette magáról, hogy csak szórakoztatni akar, semmi más. (Ma már van ilyen, például a műholdról sugárzott Sky Channel.) S a sokféle ismeretterjesztő, művészeti és a hírek kívüli tájékoztató műsor manapság is természetesen része a legtöbb európai tévé kínálatának. Az amerikai választéknél nem lehet ugyanazt elmondani. S meglehet, hogy tíz év múlva már Európa nyugati felére sem lesz jellemző.

A nyugat-európai műsorszórás, főleg a televízió kommercializálódásának korszakában élünk. E folyamat — egy-két korábbi eseménytől eltekintve — a hetvenes években indult meg, napjainkra jócskán felgyorsult, de még nincs negyedik sebes-ségben.

A legújabb események. Augusztus elején a francia nemzetgyűlés elfogadta az a törvényt, amely szerint az eddig általa tulajdonban lévő TF-1 országos televízióállomást el kell adni, felérésében nagy vállalkozásoknak, felérésben pedig bármely részvénnyel vásárolóknak. Júliusban a brit parlament egyik vizsgálóbizottsága azt a javaslatot hozta nyilvánosságra, hogy a BBC legnépszerűbb két országos rádióprogramját részben vagy egészen el kell adni magántulajdonosoknak, akár-

csak a BBC helyi rádióadóját. (Igaz, a bizottság elvetette, hogy a BBC Televízió eszentül sugározhatson reklámokat.) Svájcban ugyanekkor olyan törvénytervezetet hoztak nyilvánosságra, amely — az országos programok különleges helyzetének megerősítése mellett — a helyi műsorszórásban a piaci szabadverseny kibontakozását hivatkoztatja elősegíteni.

Júniusban az NSZK kormánya úgy foglalt állást, hogy az új kommunikációs technikákat — s itt elsősorban a kábeltévét — és a műholdas műsorszórásról van szó — minden műsorkínáló számára, azonos feltételek mellett hozzáférhetővé kell tenni. (Ez lényegében a magántelevíziók számára jelent új utat, s fokozza a versenyt az országos programok számára.)

S alig néhány hónappal régebbi az az olasz törvény, amely engedélyezi a mintegy 400 helyi magántelevízióknak, hogy országos hálózatba tömörülve egységes műsort sugározzanak. (Ez azt jelenti, hogy a parlamenti ellenőrzés alatt álló országos programok eszentül nemcsak helyi, hanem nemzeti szinten is erős konkurenseké válnak.)

Mind ezek mellett csekélybék súlyúnak látszik, hogy a finn kormány engedélyezte a második kereskedelmi alapon működő televíziótársaság működését. Az ok: a máris létező műholdas programok, főleg pedig a Sky Channel nagy népszerűsége a finn kábeltvés háztartásokban. (Mondani sem kell, hogy a Sky Channel is kereskedelmi alapon működő műsorszervezet.)

A magánkézbe adás, privatizálás természetesen azt jelenti, hogy a szóban forgó programokat reklámokból kell finanszírozni, másképp kifejezve, a műsorszervezetek nyereségértelkeket lesznek. A már meglévő magántelevíziók lehetőségeinek, a parlamenti ellenőrzésű programok konkurenciájának növelése viszont ez utóbbiakat is a kommercializálás jellegű műsorkínálat felé kényszeríti.

A mai események okait történeti tapasztalatok segítenek megvilágítani.

A műsorszórás típusai. Történetileg a rádiózásnak két alapvető szervezeti és működési típusa alakult ki, még az 1920-as évek első felében. (Később ez hagyományozódott át a televíziózásra is.)

Az Egyesült Államokban a reklámbevételekből finanszírozott, kommercialis, Európában pedig a parlamenti ellenőrzés alatt álló műsorszórás vált egyeduralmukodóvá. (Az utóbbinál az ellenőrzés közvetettebb fajtájának bizonyult a parlamenti alárendeltség, míg a kormánytól való függés rendszerint gyakori és közvetlen politikai beavatkozásokkal járt együtt.)

A kommercialis műsorszórásban számos helyi vagy körzeti hatókörű adó versengett a minél nagyobb közönségért, azaz reklámbevételeért. A közönség növelésére a szórakoztatás bizonyult a legjobb eszköznek, mégpedig az olyan szórakoztatás, ami a lehető legkevesebb embernek ellenszenves. A konkurensek habozás nélkül másolták egymás sikeresnek bizonyuló műsorszórásait, ami az egyáltalán elég kevésbé, inkább csak személységekben, mintsem tartalomban különböző programok sokaságát eredményezte.

A politikailag ellenőrzött műsorszórás viszont túlnyomórészt monopollyezetű országos szervezetek végezték. Nem lévén konkurencia, a rádió- majd televíziós szervezetek nem hajszolták a minél nagyobb közönséget, s megengedhették maguknak, hogy igényesebb kulturális, művészeti adásokat is rendszeresen sugározzanak. Ezt az illető országok törvényhozása rendszerint elő is írta számukra.

A kommercialis típusban több volt az újszerű, ötletes szórakoztató műsor, de az adások többsége ugyancsak híg, középűrsű. A politikailag ellenőrzött típusban mindenkor több volt a kulturális érték, nagyobb súlyt kapott a tájékoztatás, viszont az adások nem is csekély hányada lett unalmas és a maga módján megint csak középűrsű.

A maga virágkorában a rádió is igen hatásos közlési eszköz volt, de a televízió igen hamar túlszárnyalta elődjének legnagyobb népszerűségét is.

A kommercialis televíziózás számára ebből mind nagyobb profitor eredek, igazolja egy angol lord megjegyzését: „Egy kereskedelmi televízióra szőly engedély — engedély a pénznyomtatásra.” A közönség esetenkénti csökkenésével járó veszteség lehetősége pedig mind óvatosabbá, azaz politikailag mind ártatlanabbá szelidítette a nagy amerikai vétélétársaságokat. (Az Nixon elnök bukásához vezető 1972—74. évi Watergate-botrány feltárásában a nagy napilapok játszották a főszerepet, a televíziók legnagyobb részben mértéktartóak voltak.)

A politikai ellenőrzésű televíziók helyzete másképp alakult Nyugat-Európában. Az országos monopolszervezetek politikai súlya több országban is mind kellemetlenebbé vált a mindenkori kormányzat számára. Az 1968. májusi diáklázadás idején a francia televízió nyíltan a fiatalok mellé állt. Az egyébként igen megfontolt BBC-ben is minden három-négy évben volt egy-egy olyan műsor, amiből komoly belpolitikai botrány lett. (Legutóljára 1982-ben volt erre példa a Falkland-szigetek miatti háború idején. A BBC egyik stábjja a hadműveletek kelles középén készített és mutatott be egy dokumentumműsort, amely az ellenfél, Argentína katonai vezetőinek álláspontját ismertette, meglehetősen objektíven.) Ugyanakkor, a műsorgyártás növekvő költsége az az infláció miatt, a televíziók egyre rendszeresebben sürgetik az előfizetési díjak emelését, ami a politikuskóttól függ s ók mindig népszerűtlen intézkedésnek tekintik.

A parlamenti ellenőrzésű televízió monopollyezetét először Angliában törték meg még az 1950-es évek elején, majd pedig az NSZK-ban, 1961-ben. Franciaországban 1968 után csak egy hatalmas politikai tisztogatást rendeztek a tévések között, majd 1975 januárjában négy részre darabolták az országos televíziót. Olaszországban az 1970-es és 1980-as évek fordulóján engedélyezték a kereskedelmi alapon működő helyi televíziókat, megszüntetve az országos programok egyeduralmát.

Ebben az utóbbi esetben már teljesen egyértelmű volt, hogy a reklámból finanszírozott televíziók más országokban bőven buzgó jövedelemforrási az

olasz pénzemberek érdeklődését is a kommerciális műsorszárgász felé fordították. S az utóbbi években felgyorsuló kommercializálódásban máshol is igen nagy szerepe van a „pénznyomatási engedély” megszerzésére való törekvéseknek.

Az új közléstechnikák szerepe. Az 1920-as években az volt az egyik érv az országos műsor-szóró monopóliumok létrehozása mellett, hogy az elektromágneses hullámok közlésre felhasználható tartománya véges. Mint mondták, a frekvenciatartomány olyan korlátozott természeti erőforrás, ami természetesen monopóliumot teremt.

A fizikai kutatások és a távközlés fejlődése azóta régen tartalmatlanná tette ezt az (eredetileg sem túlságosan erős) érvet. Az új közléstechnikák pedig éppenséggel a közlési csatornák rendkívüli bőségének lehetőségét ígéri, például a nagy átviteli kapacitású száloptikai kábelek és a műholdas műsorszórás révén. Vagyis ami egyféle okból politikailag, másféle okból gazdaságilag kívánatos — a túlságosan fontosná vált országos műsormonopóliumok megszüntetése —, az technikailag is mind könnyebbé válik. S valóban, a távközlési műholdakkal folytatott műsor-közvetítés európai, s a kábeles műsortovábbítás amerikai tapasztalatai eddig igazolni látszanak azt, hogy a jelenleginél jóval több — kommerciális alapon működő, szórakoztató — program lesz majd képes életben maradni a tömegkommunikációs piacokon.

A kulturálisan valamelyest igényesebb parlamenti ellenőrzési televíziók nem fognak néhány éven belül eltűnni. Jelen lesznek a közvetlen műholdas műsorszórásban is, az NSZK és Franciaország műsorholdjain mindenképp. Visszaszorulásuk, pontosabban a kommerciális igények felé való eltolódásuk azonban minden bizonnyal folytatódni fog. Semmi jel nem mutat ellenkező irányba.

A televízió kritikus szemű nézői manapság sincsenek elragadtatva. S kérdezheti bárki más is, hogy még több szórakoztató műsor a már ismert típusokból vajon mire jó? Egyáltalán, a rengeteg műsorszórásról hiszen a műsorszínálói tehetőség valóban szűkös erőforrás világszerte, amin a kommercializálás sem változtat. Ezek azonban már olyan kérdések, melyekre jelenleg nemigen tudnák a választ sehol sem.

Nálunk
nem lesz
népszerű

Táv- értekezlet mű- holdon át

Az Egyesült Államokban naponta mintegy 20 millió munkahelyi értekezletet, megbeszélést tartanak. A nagyobb vállalatok telephelyei általában igen szétosztottan helyezkednek el a hatalmas területű országban, s a kitűnő telefonhálózat ellenére is rengeteg a belföldi kiküldetés. Az USA belföldi légiforgalmának körülbelül felét az üzleti utazások teszik ki, s a repülőjegyek éppen azokban a napszakokban a legdrágábbak, amikor a vállalatok képviselői leggyakrabban utaznak.

Az idő megtakarításának, a költségek csökkentésének új lehetősége a *távkonferencia*. Itt lényegében arról van szó, hogy két vagy több speciálisan berendezett tévéstúdió között műholdas távközlési kapcsolat hoznak létre, állóndóan fenntartva a kétirányú kép- és hangközlési lehetőséget. A távértekezlet résztvevői maguk is szabályozhatják a nagyméretű ernyőkön megjelenő képet, mert a kapcsolópultok szerkezetét nagyon legyszerűsítették.

Az Egyesült Államokban már legalább 75 nagycéggel rendezett be saját tévékonferencia-stúdiókat, s a legutóbbi adatok szerint 32 vá-

rosban mintegy 210 kibérelhető videokonferencia-központ működik. A vállalatok nemcsak értekezleteket tartanak ilyen módon, hanem szakmai továbbképzésre is felhasználják az új távközlési kapcsolatokat.

A távkonferenciák szaporodását magyarázza, hogy jóval olcsóbbak az utazásnál. Míg egy New York és San Francisco közötti menetért jágy 900 dollárba kerül csúcscsúdban egy embernek, addig egy óra távértekezlet közvetítési költsége már jelenleg is 750 dollár körül van. S a tapasztalatok szerint a résztvevők jobban fel is készülnek az ilyen eszmecserékre, s időben egyáltalán nincs szó „távértekezletről”.

Európában már négy országban — az NSZK-ban, Svájcban, Franciaországban és Angliában — működnek távkonferencia-stúdiók.

Aligha kell nagy bátorság annak jóslásához, hogy Magyarországon egyhamar nem lesz távkonferencia-központ. S nemcsak azért, mert kis ország vagyunk és saját távközlési műholdra sem gondolhatunk. Külföldi kiküldetés helyett itthonról tárgyalni? Erre nem sok bevő lesz a Duna két partján.

A Szovjetunió és Kína a nemzetközi rakétipiacon

Az amerikai Challenger űrrepülőgép 1986 januárjában emelkedésén tragikus körülmények között pusztult el a felbocsátás kezdeti szakaszában. Az utána következő hónapokban három különböző típusú amerikai hordozórakéta kudarcáról érkeztek hírek, s így jelenleg az Egyesült Államok egyelőre nem tud műholdakat a világűrbe felbocsátani. (A Challenger megsemmisülése nyomán elrandelt vizsgálat s azt ezt követő konstrukciós változtatások miatt a rendelkezésre álló három további amerikai űrrepülőgép startjait is el kellett halasztani.)

A nyugati országokban megelégnünk a kereslet az Ariane rakétával végzendő műholdfelföldelési lehetőségek iránt, ám az idei májusi kudarc nyomán a nyugat-európai technika sem áll rendelkezésre a műholdas távközlés fejlesztéséhez.

Jelenleg csak a Szovjetunió és Kína hordozórakétái képesek műhold pályára állítására.

A Szovjetunió készségét Nyikolaj Rizskov miniszterelnöknek Pérez de Cuellar ENSZ-főtthökör intézett májusi leveléből ismerhette meg a világ. A levélben szereplő kitétel — „kölcsönösen elfogadható feltételek közepette” — a diplomácia nyelven fogalmazódott, ám nem sok kockázattal értelmezhető úgy, hogy ha valamely ország vagy nemzetközi szervezet békés célú űreszköz akart felbocsátani, az illetékes szovjet szervezetek hajlandók ezt kereskedelmi alapon, fizetség fejében elvégezni.

Kína az elmúlt években már több műholdat bocsátott fel saját építészeti rakétáival, köztük távközlési célú szatelliteket is. Már tavaly ősszel megkezdődtek egy svéd állami cég és a kínai „Nagy Fal” nevű vállalat között a tárgyalások egy műhold felföldéséről, a nagy érdeklődést azonban az váltotta ki világszerte, amikor idén májusban egy amerikai cég, a texasi „Terosat” kereste meg a kínai vállalatot két műhold pályára állítása ügyében. S a legújabb hírek szerint Kína már 10 ország magán- és állami cégeivel van üzleti kapcsolatban, legalábbis a tárgyalások és előzetes szerződésalkotások szintjén. Ezek között az országok között van Anglia is.

A Brit Őrszágos Űrközpont vezérigazgatója szerint Kína évi 2-3 külföldi műholdat tud pályára állítani a „Hosszu Menetelés 3” típusú rakétával. A nemzetközi érdeklődést pedig nemcsak azzal lehet összefüggésbe hozni, hogy hirtelen szűkössé lett a felbocsátási kapacitás, hanem a kínai fél által kitárgyalásba helyezett árai miatt is. A jelentések szerint a felbocsátást 10-15 százalékkal olcsóbban vállalják, mint korábban az amerikai és francia űrszervezetek.

Nyugat-Európában jelenleg összesen 17 különféle televíziós programot sugároznak távközlési műholdakról. Műszaki és jogi okok miatt a programokat csak kábeltévé-hálózatok közösségi antennáival lehet venni.

1986 első öt hónapjában a legjelentősebb műholdas programok potenciális közönsége (az ellátott kábeltévé háztartások száma) 10 és 18 százalék közötti arányban növekedett. A napi 16 órás szórakoztató programot kínáló Sky Channel hatóköre így meghaladja a 6 millió háztartást, az egész nap videoklipeket sugárzó Music Boxé pedig túlépte a 4 milliót.

E műsorok nézésére igen eltérő nagyságú időt fordítanak az egyes országok ellátott nézői. Svájcban a Sky Channel és a Music Box együttesen csak 2 százalékot tölthet ki a nézési időből, Belgiumban és az NSZK-ban 3-4 százalékot, míg a hollandiai arány 10 fölött van, Norvégiában, Svédországban és Finnországban pedig átlagosan 28 (1) százalékot tesz ki.

A szombatúton észak-európai sikert legalább két tényező magyarázza: az angol nyelv széles körű ismerete és a hazai televíziók szórakoztató műsorainak mérsékelt népszerűsége.

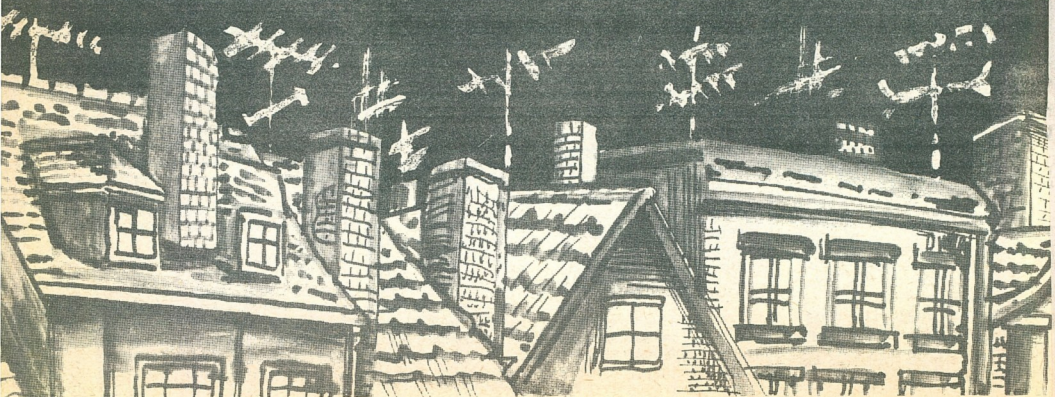
(Neue Medien, 1986. június)

A műhold elkészült, a felbocsátás késik

Július első napjaiban a sajtó képviselőinek is megmutatták az első nyugatnémet műsorszóró műholdat, amit a gyártó cégek szakemberei „repülésre kész”-nek nyilvánítottak. A kereken 600 millió márkáért kifejlesztett és megépített szatellitet eredetileg augusztusban kellett volna pályára állítani, hogy 1987 első felében megkezdhesse a televíziós programok kísérleti sugárzását. A bemutató időpontjában azonban már minden résztvevő tudta, hogy a TV-SAT még csaknem egy évig a Földön marad.

A felföldést a nyugat-európai kooperációjában készülő Ariane rakétával kellett volna elvégezni, ám május végén egy ilyen típusú rakétát az indítás után egyhamar fel kellett robbantani, mert meghibásodott a harmadik fokozata. Az Ariane-t eddig 18 példányban állították fel a starthelyen, négy alkalommal következett meg a kudarc, s ebből háromszor az utolsó fokozat hibája miatt. Az alapos felülvizsgálat és műszaki korrekció hosszabb időt vesz igénybe, s ezután is előbb az AUSSAT—3 jelű ausztrál műholdat kell — a szerződések szerint — felbocsátani. A nyugatnémet műholdra csak valamikor 1987 közepe táján kerülhet sor, a francia TDF—1 pedig további három hónap múlva foglalhatja el helyét az egyenlítő fölött 36 ezer kilométerrel húzó pályán.

A késedelemnek alighanem csak a nem kereskedelmi televíziók műsorkészítői örülnek, legalábbis titokban. Vátozatlanul tisztázatlan ugyanis számukra, hogy mik is lennének az a vonzó programok, amelyek kedvéért a nézők hajlamosak lesznek megvásárolni az egyéni vételhez szükséges kis méretű parabolaantennákat.

Szupertévé-küzdelem

Kábel a földrészek között

A Video Magazin 1985. decemberi számában cikket közlünk az 1125 soros képbontású televízióról, „High definition television — avagy a szupertévé” címmel. Egy kicsit sci-fi-be illőnek is tűnhetett, hogy már a 35 milliméteres mozifilm képméreteivel vetekedő új televízió-generációról írunk, amikor a magyar lakosság jó háromnegyede még fekete-fehér készüléket használ. A HDTV kétségtelenül a holnapután televíziója, mintsem a holnapé, még a gazdagabb országokban élő nézők számára is. Az események azonban amellett szólnak, hogy a cikk egyáltalán nem a fantázia birodalmába kalandoztunk el.

Idén májusban lezajlott az első nyílt, nemzetközi szintű összecsapás a HDTV szabványra felelt. A színhely a jugoszláviai Dubrovnik volt, közelebből a Nemzetközi Rádiózási Konzultatív Bizottság plenáris ülése, amelyen több mint 70 ország hivatalos küldöttsége vett részt. (A hosszú nevű bizottságot a szakemberek inkább a francia elevezárs rövidítésével, CCIR-ként szokták emlegetni. A Nemzetközi Távközlési Unió e szakmai testülete a műsorszórás műszaki kérdéseinek fantázia vitafóruma.)

A CCIR plenáris ülésén a japán delegáció előterjesztette a HDTV műsórögzítési és stúdiószabványának tervezetét nemzetközi elfogadás végett. Az előterjesztés természetesen nem volt váratlan. Jó hároméves előkészítő tanácskozássorozat után került rá sor, s a delegáltak azt is tudták előre, hogy a japán javaslatot erőteljesen támogatja az Egyesült Államok és Kanada küldöttsége. A tervezet alapja pedig az a 15 éves fejlesztési munka volt, amit az ázsiai országban a HDTV-be eddig belefeleltek.

A japán javaslatot azonban nem fogadták el. Pontosabban az a döntés született, hogy a CCIR elhalasztja a döntést egy évre, a legközelebbi plenáris ülésig, s teljesen nyitva maradjon a kérdés, hogy vajon akkor születik-e majd állásfoglalás.

Az elhalasztás fő szószólója a francia, a holland, a brit és a nyugatnémet delegáció volt, de maguk mellé tudták állítani a többséget. A négy nyugat-európai küldöttség a további vizsgálódások szükségességével érvelt, s például olyan ellenvetéseket tett, hogy a japán tervezet 60 periódusos váltoóram felhasználására épült (amit Észak-Amerikában is használnak), míg a világ nagyobb részén az 50 periódusos a szokásos. A tényleges indokok azonban egészen más természetűek voltak.

A képrögzítési és stúdiótechnikai szabványok elfogadása igen nagy mértékben meghatározta volna a HDTV adástechnikai rendszerét is, amelynek kifejlesztésében a japán cégek ugyancsak előre jutottak már. Az adástechnika pedig a majdani vevőkészülékek elvi és gyakorlati konstrukcióját körvonalazta. A legfejlettebb nyugat-európai cégek viszont jócskán lemaradtak a japánok mögött a HDTV kifejlesztésében.

A szabvány tervezetének elfogadása tulajdonképpen azt jelentette volna, hogy Nyugat-Európa hosszabb távon függő helyzetbe kerül a felkelő nap országától a „szupertévé” műszaki és gazdasági vonatkozásait tekintve. A japán rendszer elfogadása tulajdonképpen a HDTV világszabványának alapjait, azaz egy újabb területen japán piaci hegemoniáját alapozta volna meg.

S az ellenállást még inkább érthetővé teszi, hogy tulajdonképpen nem csupán a HDTV-ről volt szó, hanem a műholdas műsorszórásról is. Arról a területről tehát, ahol a nyugat-európai elektronikai ipar talán leginkább tudja diktálni a világszínvonal paramétereit.

A műholdas műsorszórás ügy függ össze a HDTV-vel, hogy a „szupertévé” csak a világűr-ből történő műsorszórásban alkalmazható, mert olyan széles frekvenciasávra van szükség a nagyon részletgazdag képek jelének továbbításához. A nyugat-európai országok pedig épp a közelmúltban döntöttek úgy, hogy a műholdas műsorközlesben a MAC szabványosálódott fogják bevezetni. A majdani európai „szupertévé”-nek tehát ezzel kellene rendszerében összehangban lennie. A japán HDTV javaslat tulajdonképpen az egész nyugat-európai műholdas műsorszórás perspektíváit fenyegette.

Am várható-e, hogy a mostani halasztás érdemleges eredményekre vezet, azaz sikerül-e Nyugat-Európában kihasználni az időbeli nyereséget? Ez nem látszik nagyon biztosnak.

A Sony eddig már 35 HDTV-rendszert értékesített, s további 50-re van megrendelés. (A kamerából és képrögzítőből álló eggyüttes átlagosan kerek 450 ezer dollárba kerül.) Idén áprilisban pedig, a texasi Dallasban rendezett nagy elektronikai kiállításon 25 különböző gyártó cég mutatót be a japán rendszer HDTV stúdióberendezéseket, kameráktól monitoroktól a képrögzítőig bezárólag. Japánban a nagyvállalatok piaci stratégiájában biznak, hogy a gyakorlatban — azaz a piaci elterjedés alapján — olyan előnyre tesznek szert, ami biztosítja számukra a világpiac nagyobbik részét.

Ugyanakkor a Közös Piac brüsszeli csücszerve néhány hónapja hozott nyilvánosságra egy dokumentumot az EKG tömegkommunikáció politikai koncepciójáról. Ebben egyebek között azt is leszögezték, hogy a Közös Piacnak törekednie kell a Nyugat-Európában kifejlesztett műsorszórási rendszerek világszabványként történő elfogadtatására.

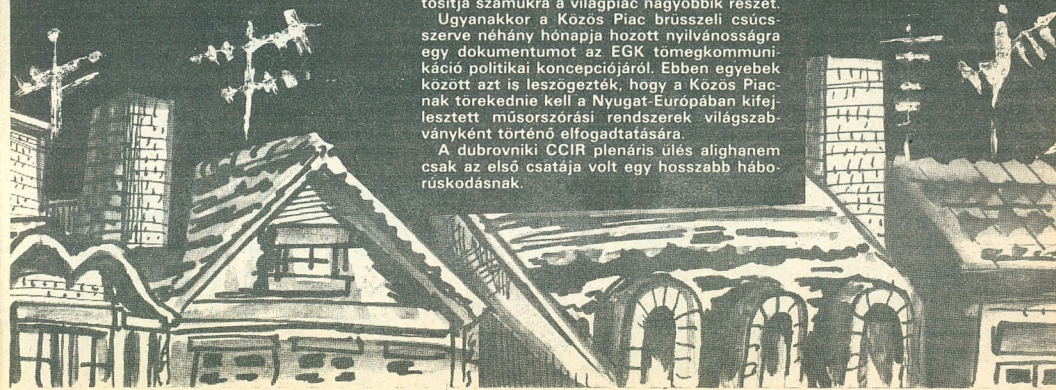
A dubrovnik CCIR plenáris ülése alighanem csak az első esztálya volt egy hosszabb háborúskodásnak.

Az utóbbi években a műholdak növekvő szerepe állt a kontinensek közötti távokzlásról szóló hírek közepontjában. Az utóbbi hónapok eseményei viszont a vezetékessé összeköttetések megújodását, mondatnyi robbanásszerű fejlődését jelzik. S ennek alapjául a nagy átviteli kapacitású *száloptikai kábelek* szolgálnak.

1989 végéig három száloptikai kábelrendszert építenek ki Európa és Észak-Amerika között. Az amerikai AT&T társaság vezetésével létrejött egy 29 tagú konzorcium, amely 355 millió dollárért valósít meg egy általános célú vezetékes összeköttetést. Míg a jelenleg használt koaxiális kábelkapcsolat átviteli képessége 10 ezer egyidejű telefonbeszélgetésnek felel meg, a száloptikai összeköttetés kapacitása 40 ezer beszélgetés lesz. Létrehozunk továbbá egy külön kábelrendszert a londoni és a New York-i pénzpiacok összekapcsolására, valamint egy harmadikat is, egyeből üzleti célú információk továbbítására.

1988 végére épül ki a Kalifornia—Hawaii—Japán közti száloptikai kábelkapcsolat, ugyancsak 40 ezer telefonbeszélgetésnek megfelelő kapacitással.

Az Új-Zéland—Ausztrália—Egyesült Államok közötti óceán alatti kábelrendszer teljes kiépítését 1995-ig kell befejezni. Az 1,4 milliárd dollárért létrehozandó távközlési csatorna kapacitása a jelenlegi 2 ezerral szemben 57 ezer telefonvonalnak felel majd meg.

Kopírozott nászéjszaka

— Halló, tessék, gmkl

— Jó napot kívánok! Érdeklődöm, hogy családi események rögzítését videokazettára, vállalják-e?

— Természetesen, bármilyen eseményre elmegyünk. Legyen az a gyerekek születésnapja, a szülők névnapja, esetleg esküvő...

— Igen, először a házasságkötő teremben kellene forgatni, aztán a vacsoránál, végül pedig... szeretném, ha felvennék a nászéjszakát is!

A vonal túlsó végén, a beszélgetés alatt először, tanácstalanul tűnő a csend. Némi puszogás után megszületik a bizalmas válasz:

— Kérem, nincs akadálya, de a részleteket személyesen kell megbeszélni.

— Jó, de én még azt is szeretném — feszítem tovább a húrt —, ha erről a meztelenfilmről néhány másolatot is készítenének később.

— Személyesen többet tudnék mondani a dologról, mindenestre nem zárkozunk el a másolóstól sem, mindenféle kopírozást vállalunk, rövid határidőn belül. De ezt meg kell beszélni.

— Az a kérésem lenne még, hogy diszkréten kezeljék az ügyet, szóval a másoló ne lássa, mikor vetkőzünk, meg... hm, nem tudom, érti-e?

— Mi egyáltalán nem nézzük meg a hozzánk sokszorosítani hozott filmet.

Beszélgetőpartnerem érezhetően egyre türelmetlenebb. Tétova mondataiból érzem, még egy rossz mondat és leteszi a kagylót. Kíváncsiságból azért megkockáztatom.

— Szóval olyasmi is gépbe kerülhet, ami erkölcsi szempontból...

— Ki maga? Ha nem mondja meg a nevét, azonnal leteszem a kagylót!

Beszélgetőtársam érezhetően megkönnyebbül, hogy csak egy újságíró kereste. Azt kérte, némi gúnnyal a hangjában, hogy nevét és telefonszámát ne közöljem, cserébe szívesen el-

Videojogok

— Augustus elsőjől számos videóra érvényes jogszabály lépett életbe, mely úgy tűnik, jó néhány kérdést még megválaszolatlanul hagyott. Várható-e a jövőben egy minden lényeges kérdést fellelő videojogszabály? — fordultunk a kérdéssel Kozma Károlyhoz, a Művelődési Minisztérium Filmfőigazgatóságának osztályvezető-helyetteséhez.

— Mindenki egy mindent tisztázó videotörvényt vár tőlünk, pedig mi nem ígértünk ilyet. Nem csupán a jog feladata, hogy minden félreértést tisztázzon. Mivel a video sajtóteremk, ezért a sajtótörvény számtalan pontja alkalmazható a videóra is, így a nyilvános közlés módját tartalmazó pontok is. Az augusztusától érvényes, a kulturális tevékenységről szóló jogszabályok a videozás egyes formáit, mint állandó rendszeres tevékenységet érintik, és meghatározzák, hogy magánművelet milyen módon végezhető azt. A szeptemberben megjelent rendelkezések az egyedi sajtóengedélyezés módját érintik és a köteles példányok készítését teszik kötelezővé, melyek letételényese a Magyar Filmintézet, mint a video gyűjtemények őrzője. Néhány gond azonban változatlanul megoldásra vár. Ilyenek a szerzői jogi és honoráriumügyek. Ma ott tartunk, hogy a szerzői jog törvény a mozgóképeknel még az alkotó művész fogalmát sem tisztázza pontosan.

— Az új jogszabályok szerint magánművelet folytathat nyilvános vetítést, ha ehhez az illetékes tanács művelődési osztálya ad engedélyt. Így például a prasszotulajdonosok mellett valaki otthonában is vetíthet belépődíj ellenében?

— E rendelkezés a félreértések meglégya lett. A video vetítési tevékenység nem azonos a vetítési engedéllyel. A helyiségnek szigorú feltételeknek kell megfelelnie, hogy tulajdonosa megkapja az engedélyt. A mostani jogszabály csak a meglévő gyakorlatot rendszeresíti, bár eddig főként a háttérvideozás vagy diszkovideozás volt népszerű. Ha valaki engedélyt kapott, hogy lakásán videomozit nyisson és olyan kizakattat vetít, amelyek hivatalos forgalomban vannak, akkor ezt teheti. Egy képernyő előtt azonban legfeljebb húsz néző tudja élvezni a vetítést.

— Ha a szabályok szerint magántársaság gyárthat filmet, akkor miért nem sokszorosíthat, forgalmazhat?

— Tévedés azt hinni, hogy a másolás az sokszorosítás. Egy profi sokszorosító belekerül vagy 20 millió forintba, az alkotók számára nem éri meg a sokszorosítás. Van egyfajta „vállalkozói” gondolkodás, amely szerint két magnóval már lehet sokszorosítani. Ez csak másolás. S ilyenkor amúgy is romlik a minőség. Egyébként mindez nem csak minőség, hanem szerzői jogi kérdés. A családi eseményekről készített felvételeken kívül műsoros kazetták csak a szerző hozzájárulásával és engedéllyel rendelkező intézmény sokszorosíthat.

— Ha családi eseményt a jog szerint lehet sokszorosítani, ez azt jelenti, hogy adott esetben egy nászújszakeről készült videót is? Vagy családi eseménynek számítanak például, ha neves műzsikusok saját családi örömenyelésüket rögzítik és terjesztik?

— Ha saját nászújszakámat örökítem meg, mondjuk egy álló kamerával, az az én dolgom, az családi esemény. De ha már forgalomba hozom, az a Btk szerint törvényellenes cselekedet. Ha az örömenyelésről készült kazettát ajándékozzák egymásnak a családban, akkor nincs gond. De amint pénzt kérnek ezért a videótért, abban a pillanatban már sajtóteremké válik és más szabályok lesznek érvényesek rá. Szerzői kiadásban megjelentethetik kazettájukat a zenészek, természetesen úgy, hogy olyan kiadóhoz fordulnak, amely sokszorosítási engedéllyel rendelkezik.

— Néhány hónappal ezelőtt a Rózsavölgyi Zeneműbölt külföldi videoműsorokat kölcsönzött, még le nem állítottak tevékenységüket. Továbbra sem folytatják hamar népszerűvé vált kölcsönzéses üzletüket?

— Abban a formában nem, mert a rendelet kimondja, hogy aki más szerzői jogi művét a szerző engedélye nélkül forgalomba hozza, az szabálysértést követ el. A zeneműbölt nem vette meg a szerzőktől a kölcsönzés jogát, a kazetták kiskereskedelmi árában pedig nincs benne a kölcsönzés joga. Nem örömmel tettük meg ezt a típt lépést, de nem tehetünk mást, már csak a nagy büntetések elkerülése miatt sem. Az a gond, hogy a kölcsönzésből forintban folyik be a bevétel, a szerzői jogokat pedig valutatban kellene kifizetni.

— És ha a bolt csak eladja a lakosságtól felvásárolt műsoros kazettákat?

— Annak nincsen akadály, mert az adásvételhez nem szükséges szerzői jogdíjat fizetni. Újabb az Ofotért vásárolt videoműsorokat a lakosságtól, s ha az adott műsor, film itthon még nem volt forgalomban, akkor az egyedi sajtóengedélyeket mi adjuk ki.

FALUS TAMÁS

mondja, hasonló hívást gyakran kapnak. Völgények, férjek szeretnék, ha szerelmi együttlétüket kazettára rögzítené a gmk. De ez még egyszer sem történt meg, valószínűleg a hölgyek visszaleptek. Ez viszont nem a közösség hibája, az operatőrök szívesen kimennek bárhová, végül is ez épp olyan üzlet, mint a többi.

A Halló Video telefonszámát tárcsázva megtudtam (miután azonnal elmondtam, milyen ügyben járok), elméletileg nincs akadály a egy nászújszakai felvételnek, de ez csak az elmélet. Hiszen ha lenne garancia arra, hogy ezt nem vetítik nyilvánosan, akkor a nász filmezése nem lenne törvénybe ütköző. De a film, a video eleve valamilyen nyilvánosságnak valószínűleg kiadja. Ezért azonnal elutasítanak olyan kéréseket, mint például — ilyen kérték már volt — két nő nem akutsának filmre vitele vagy néhány nászújszaka titkainak meglesése. Arra viszont van mód, miután Budapesten a MÁV Kórházban engedélyzik, hogy a szülést, esetleg a műtétet megrendelésre megörökítsék. Mindkettőre volt már megrendelés, három kame-

rával dolgoztak, hangot is rögzítettek, tehát a család többször is átélheti a kismamával a vajadás örömteli féjdalmait, örülhet a csemete első üvöltésének, szomorkodhat a sebészi szike lendületes metszése láttán. Ezenkívül a fővárosban tartott Onkológiai Kongresszusra több beteg operációjáról és utókezeléséről készítették már filmet — természetesen az érintettek beleegyezésével — tudományos célra.

A Halló Video munkatársai vállalják még a különböző sportesemények felvételét vagy színházi bemutatók rögzítését, ha az elfoglalt szerzők nem érnék rá elmenni a premiere, viszont lemaradni sem akarnak róla. Két ilyen megrendelés is állandó kuncsaffta véd. De a videósok szívesen emlékeznek vi-

lágjáró zongoraművészeinkre is, akik koncertjét, annak hatását és fogadtatását szerette volna megörökíteni távollevő barátai számára.

Mindennapos megrendelés és talán a legkifizetődöbb minden videós számára az esküvők ritusainak rögzítése. Erre annyi az igény, hogy alig tudják kielégíteni. Persze vannak kisiparosok vagy gmk-k, akik szerint Pesten (ahol több az esküvő, mint a fóka) nem érdemes munkát keresni, sokkal egyszerűbb és jövedelmezőbb vidékre menni. E túlkínálatból eredően a fővárosban sokan vállalják a pénzszerzés egyszerűbb, bár kockázatosabb módját. Műsoros kazetták másolásával foglalkoznak, ha nem is hivatalosan. Úgy vélik, a kopirozás csak akkor tilos, ha nagy tételben és pénzért csinálják. Épp ezért a legkifizetődöbb látszólag csak kis példányszámú filmet piacra dobni, természetesen szigorúan csak baráti körben — ingyen.

Egészen más világban élnek a videós küsszítvetkeztek. A kisiparosokkal ellentétben ők elsősorban nagyüzemeknek dolgoznak. Lényegesen nagyobb technikai háttérrel, mint kisvállalkozó kollégáik. Eszközáruban az U-Matic éppúgy megtalálható, mint a Beta vagy a VHS-rendszerű kasszeta. A Kollázs és a Elektronika elsősorban referenciafilmeket, különböző technológiákat bemutató kazettákat készit.

Egyelőre még csak terveket fogat az Orient Küsszítvetkezett vezetősége. Elképzeléseik szerint — és erre már engedélyük is van — részt vesznek majd a magyar játéktárgyárásban éppúgy, mint a nyelvi oktatófilmek, balesetvédelmi oktatófilmek készítésében. Munkamód-szerűk lényege, hogy a szöveget csak a menedzselést vállalja, egy-egy produkcióra szerződött rendezőt, forgatókönyvíró, művészt és ehhez a munkához filmgyárakból bérelnék majd berendezéseket, ugyan-csak egyszeri alkalomra. Munkaikat elsősorban vállalati megrendelésre végzik, de gondolkodnak azon is, hogy a játéktílmeket a hazai és külföldi mozihálózat segítségével hozzák forgalomba.

Az Orient nagyszabású terveinek megvalósulásához legalább két év szükséges, egy a MAVIDEO (Magyar Video Egyesület) tagjai már felvettek néhány külföldi megrendelést videoklip készítésére. Szolgáltatásukhoz tartozik, hogy a különböző pop-, rock- és népzenei együttesekkel forgatott klipeket szívesen kapcsolataik révén határainkon túra is ajánlják.

KARDOS ERNŐ

Tele-harminc

Több száz, a magyar televízióban már sugárzott hazai alkotást kínál a képmagnó-tulajdonosoknak kazettán a Televideo szerkesztősége. Budapesten, az RTV közönségszolgálatának Október 6-a utcai boltjában katalógusból lehet kiválasztani és megren-

delni a különféle műsorokat. (Ebből a katalógusból idéztek a Rádió és Televízió Újság számai is.) A rendelésből azonban — gazdasági megfontolások miatt — csak akkor lehet vásárlás is, ha legalább harmincan kérik ugyanazt a produkciót, mert a sokszoro-

sítás ennél kevesebb példányban még veszteséges. Bartók, Kodály, Liszt műveinek televíziós feldolgozásai mellett irodalmi és gyermekműsorokat, baletteladásokat, tévéfilmeket, szórakoztató műsorokat választhatnak a videobartók. Így például Heltai Jenő, Galgóczi Erzsébet, Déry Tibor műveiből készített tévéjátékokat, vagy a Gólyavári esték előadásait, a Századunk történelmi sorozat egyes epizódjait. A kabaré műfajában Alfonzot világszínházát, Kellér Dezső jubileumi műsorát, tévés szívszterekből összeállított válogatást lehet vásárolni — ha rajtuk kívül még huszonkilencen is úgy akarják. Az árak: 60 perces műsoros kazetta — 1665 forint; 90 perces — 1776 forint; 120 perces — 1887 forint; 180 perces — 2220 forint.

A MOKÉP Videotéka sikerlistája 1986. július 30-án, a kölcsönnapok száma alapján:

1. Fekete kalóz
(olasz kalandfilm)	10. A nagyfőnök — Bruce Lee —
(hongkongi karatefilm)
2. A félkezei bokszoló
(hongkongi karatefilm)	11–12. A halálos játszma I–II. —
Bruce Lee —
(hongkongi karatefilm)
3. A betörés nagymestere
(francia bűnügyi film)	13. A BMX banditák
(ausztrál ifjúsági játékfilm)
4. Egy maréknyi dollárért
(amerikai westernfilm)	14. Egy millió évvel időszámítás előtt
(amerikai játékfilm)
5. Cliff Richard
(angol zenés film)	15. Ne verekedj
(hongkongi karatefilm)
6. Öldöklés San Franciscóban
(hongkongi karatefilm)	16. Borsalino és társai
(francia bűnügyi film)
7. Bruce Lee, a legenda
(hongkongi karatefilm)	17. Tomboló ökök — Bruce Lee —
(hongkongi karatefilm)
8. Kung fu lány
(hongkongi karatefilm)	18. Jöttem, láttam, győztem
(olasz westernfilm)
9. A hongkongi ember
(hongkongi karatefilm)	19. Folytassa Jack
(angol vígjáték)
	20. Aranyos Yuccában
(olasz kalandfilm)

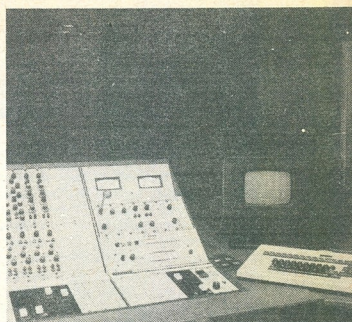
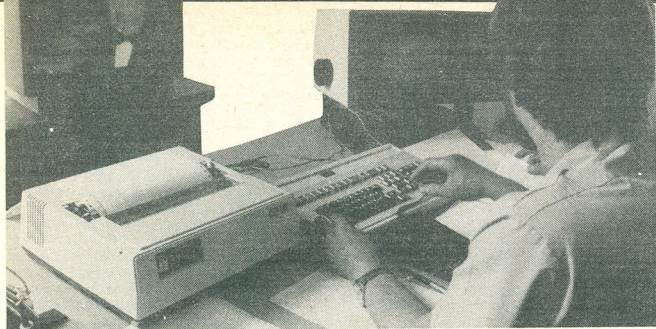
Videoműte

— Figyelem, rajta! — utasít a rendező és a műteremben egy polcról leborjítják a barna festékkel telet sárga vödört. A rendező a vezérlőteremben három színes és egy fekete-fehér monitoron figyeli a néhány tizedmásodpercig tartó jelenetet, aztán szól a technikus kollégának: — Játsszuk vissza lassítva! Ezt a lassított képsort fogják bevágni a néhány órával korábban rögzített minitörténetbe, melyben a földre huppant szobafestőt gondos kezek jól kiszámítottan locsolták le a festéket jelképező barnás vizel.

E fél percnél alig hosszabb videorészletet egy álló délelőttön át forgatták a Magyar Szinkron és Video Vállalat — a Pannónia Filmstúdió egyik utódvállalatának — műtermében, a korszerű videotechnika segítségével. Hildebrand István rendező, az új eszköz lehetőségeivel élve, a Graboplast számára forgat egy tízperces filmet, amely azt hivatott bemutatni, hogyan készülnek a gyárban az új tapéták. A szobafestés nehézségeit kifigurázó bohóctréfában a lassításon kívül még számos trükköt felhasznál az alkotó, de ezek elmesélése helyett inkább egy nemrégiben befejezett videofilmje vetítésére invitál.

A Magyar Optikai Művek megrendelésére egy hónap alatt készítette el harminc munkatársával a szemüveg történetét, a szemüveglencse gyártását végigkövető filmjét. A színes, látványokban bővelkedő, alig tizenkét perces videoműben (valójában ez a helyes kifejezés, nem pedig a film) a tartalomhoz illő, öncélúvá soha nem váló trükkök sorra váltják egymást. A lassítások, képátváltások, képgyújtások, vágások filmen soha nem látott élményt varázsolnak a képernyőre. Egy képből, egymásba komponálva láthatjuk például a műhelyt, a lencsén dolgozó optikust és a megmunkáltatott lencsét. Volt olyan kép, amelyet öt kamerával, öt különböző beállítással rögzítettek és öt-vetkezett egybe.

„Létezik egy téves felfogás, amely szerint a videót egyszerűen és gyorsan el lehet készíteni” — magyarázza Hildebrand István. — „A video valóban gyors és olcsó, ha semmiben sem különbözik a filmtől. De ha a videotechnikában rejlő lehetőségeket próbáljuk felhasználni, akkor mindez már nem igaz.”

rem a Pannóniában

Pogi bohóc ezúttal szobafestőt alakít. Bizonytalan léptekkel mászik fel a létrára, majd egy ügyetlen mozdulatot követően leesik róla, ráadásul egy vödörnyi festék is a nyakába zúdul.

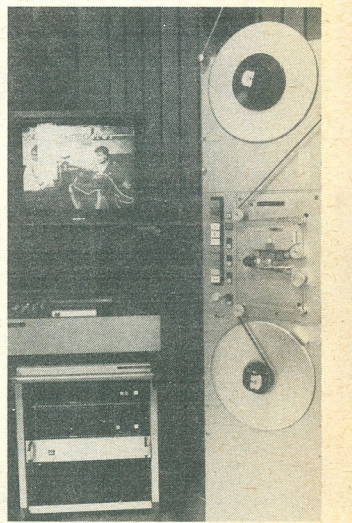
Míg a 80-as évek elején a Pannónia Film-stúdió videoműterme évente mindössze száz-kétszáz percnyi videoalkotást forgatott, addig tavaly már ezer műsorperccet állított elő. Ekkor készült el a felszabadulás negyvenedik évfordulójára az ország fejlődését bemutató összeállítás, melyet a moszkvai jubileumi kiállításon vetítettek le. A vállalatoknak, intézményeknek rendelésre gyártott oktató-, referencia-, reklám- és riportfilmek mellett többek között a videoműterem gondozásában jelent meg a Kodály-módszert feldolgozó kazettasorozat és a Benkó Dixieland Band hatvanperces műsora is. A szervezeti változásokat követően az új vállalat videorészlege részben tovább folytatja rendelésre készített, önálló video-produkcióik gyártását, részben új partnereket kíván megnyerni, akik a vállalat szakembereivel és videoparkjának segítségével tökéletesként és megrendelőiként vesznek részt új alkotások megszületésében. Ilyen partner lehet a Magyar Televízió, mellyel a műterem a herendi porcelánt készítő dinasztiáról forgat riportfilmet. A Kultúra Külkereskedelmi Vállalattal folytatódik a Kodály-módszerről szóló sorozat újabb, háromszor hatvan percben. A turisták számára készült, félorás, Budapestet bemutató kazetta is hamarosan megjelenik. Szívesen forgatna videocsapat klipet is, néhány együttessel már tárgyal is a vállalat. Hogy mennyibe is kerül percenként egy videófelvétel, arra Szekeres Béla, a videoműterem vezetője annyit mond, hogy egypercnyi anyag 5 ezertől akár 30-40 ezer forintig is terjedhet. Mindez a megvalósítás módjától, nehézségétől, idejétől függ.

Igenységük eddigi bizonyítékai azok a díjak, amelyeket különböző filmjeikkel az első hazai videoeszmélén és a reklámfilm-fesztiválokon szereztek. A mai gazdasági környezetben azonban a magas színvonal olykor kevés. Néhány megrendelő inkább a

kevésbé színvonalas, de olcsóbb kulturális szövegeketek, gmk-kat választja videójuk elkészítéséhez. A videoműteremnek azonban így is akad éppen elég munkája.

A Magyar Szinkron és Video Vállalat más- sikk fő tevékenységéhez, a szinkronizáláshoz is szorosan kapcsolódik a videotechnika. Miközben Hildebrand István forgatása a késő délutánba nyúlik, addig a 2-es műteremben már befejeződtek a munkálatok. Itt állították üzembe áprilisban az első video-szinkronizáló gépegyüttest, amely a Magyar Televízió 10 millió forintos anyagi támogatásával érkezhetett meg Hamburgból. Az eddigi gyakorlat során a televízió a szinkronizálni kívánt filmről és videoszalagokan lévő alkotásokról külön filmkópiát készített, amelyeket a szinkronmunkához olykor több száz tekercsre vágtak szét, és a színész magyar hangját egy mágnesfilmszalagra vették fel. Az új rendszer segítségével nincs szükség külön filmkópiára, videokazettáról szinkronizálnak. A film szinkronizáló egységekre bontása — szaknyelven tételése — helyett a számítógépes vezérlésű rendszer úgy bontja tetszés szerinti egységekre a videóra rögzített művet, hogy a különálló részek időködtől kapnak, s az állandó tekercseléssel és fűzéssel járó szünetek helyett néhány másodperc alatt a kívánt helyre áll a gép és lehet folytatni a dialógfelvételt. Az új technikával könnyebbé válik a vágók munkája s a felére csökken egy-egy alkotás szinkronizálási ideje, a videorendszer intenzívebb munkára serkenti a szinkronistábot. Panaszkodnak is újabban a színészek az eltűnő szünetekre: „mikor lesz időnk ezután beszélgetni egymással?” A U-matic rendszerű JVC képmagnót számítógép vezérléssel és köti össze az EDITON, EDICOM szinkronrendszerrel. A hangot továbbra is az MB-51 típusú magnó rögzíti.

Míg a szinkronizáláshoz szükséges laborált filmkópiák 15—25 ezer forintba kerül-

nek, addig a videojátszás ennek csak egy-ötödébe. A munka során feleslegessé válik a gépész, és a kamerás is csak felügyeleti szerep jut. Május végétől üzemel a rendszer, de előnye már kézzelfoghatóak. A szakemberek egy esztendőre 10—12 ezer műsorperccel szinkronizálást tervezik. Az öt szinkronműterem közül egyelőre csak egyben működik a félmillió nyugatnémet márkába kerülő videorendszer. Horváth Domonkos főmérnök bizik abban, hogy idővel a másik négy műteremben is ezzel a korszerű technikával dolgozhat a vállalat tizenöt szinkronstúdiója, amely egyhónapos tanfolyamon tanulta meg a videorendszer kezelését. Mivel ma még minden egyes film percnkénti laborálási költsége 700 forint, s egy évben ez 30 millió kiadást jelent (csaknem a fele devizakiadás), néhány év alatt megtérülne a többi műterem „videósítása” is. Csakhogy míg a munkakópia gyártásának költségeit a megrendelő — a televízió, a MOKEP — takaríthatja meg, addig a további beruházás terheit a szinkronvállalatnak kellene viselnie. Ha viszont a kópiagyártás költségeit az új vállalat árainban felárthatná, a kölcsönök segítségével megvalósuló videoszinkron-beruházás néhány év alatt házon belül megtérülne.

FALUS TAMÁS

Így írunk (fel) mi

Legutóbb arra kerestünk példát, miként lehet egy videokamera vagy videomagnó jelét felhasználni a számítógépen a kép digitalizálásával, vagyis gépi adattá alakításával. Most szeretnénk arra adni néhány tippet, sőt mutatni néhány működő eljárást, hogyan lehet a számítógép felhasználásával a videotechnikában új eredményhez jutni. Ezek közül az első a videofilmelek feliratozása számítógéppel, ami önmagában nem korszerűtől kezdődő művészet, de eddig általában csak speciális célszervezetekkel volt elvégezhető. Ma ott tartunk, hogy egy megfelelő elektronikus kiegészítő eszköz, valamint az adott számítógépen futó program segítségével mindez akár egy „háztartási” számítógépen (pl. Commodore 64-en) is házilag megoldható, bár a szóban forgó berendezések várható árat figyelembe véve inkább kis stúdiókban, zárt láncú tévéházlatokban stb. várható ezek alkalmazása.

A klasszikus celluloid alapanyagú filmek feliratozása sokfázisú, anyagigényes és viszonylag összetett folyamat. A filmfeliratokat egyenként, ólom vagy műanyag, nyomdai szedésre emlékeztető nyomómintára kell elkészíteni és pontos kockaszámra lebontott utasítás szerint felvinni a film egyik kópiájára. A felvitelhez a film felületi rétegét felgöngylik. Fontos, hogy a lágyítás mértékét pontosan betartsák, és kockánként a megfelelő szöveget rányomják, nyomot hagyva ezzel magán a filmen. A filmekről általában ezután készül videoszalag-átírat, amely már tartalmazza a megfelelő feliratokat. Az eredetileg videoszalagra készült filmeket elektronikus úton feliratozzák, drága és elég bonyolult célszervezetek segítségével, melyet csak néhány nagy cég, például a Magyar Televízió tud beszerezni. Természetes tehát, hogy a szakemberek elkezdtek kísérletezni olcsó és könnyebben hozzáférhető személyi számítógépek feliratozásra való felhasználásával, különösen azután, hogy nálunk is terjednek a kis stúdiók, tévéláncok, videós „mosoly album” szolgáltatások, nyelvi oktatófilmek. A szinkronizálás pedig, mint tudjuk, még drágább és hosszadalmas.

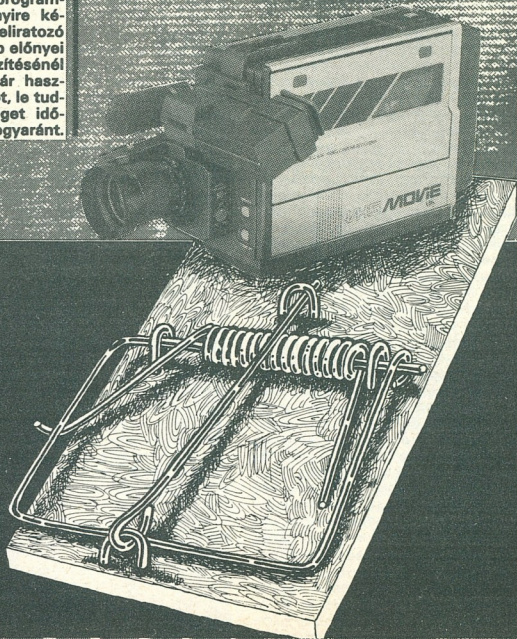
A megoldások lényege minden esetben abban rejlik – bár ehhez többféle módszerrel is el lehet jutni – hogy a videomagnó jelére rákeverik a számítógép által előállított feliratokat. Ezt az eredményt, például egy második videomagnóra felvéve, megkapjuk a feliratozott filmet, mi több, az eredeti anyag változatlan marad. Mint látni fogjuk, a számítógépes feliratozók ezen túlmenően általában még számos más szolgáltatást is nyújtanak. Ennek megvalósításához, az alkalmazott eljárástól függően, elsőként egy lényeges technikai problémát kell megoldani: a számítógép és a videomagnó kimenő jeleinek szinkronizálását. Ennek részleteibe itt nem érdemes elmélyülni, tény, hogy az egy lényeges és bonyolult probléma, ami azonban megfelelő szakértelemmel, elektronikus áramkörök segítségével megoldható és többen már eredményesen meg is oldották.

A szinkronizálás problémájának leküzdése után általában a számítógépes programtól függ, hogy mennyire kényelmes, sokoldalú feliratozó születik. A számítógép előnyei a szövegek elkészítésénél nyilvánvalóak; aki már használt szövegszerkesztőt, le tudja mérni a különbséget időben, minőségben egyaránt.

Különösen téves a lehetőségek, ha arra gondolunk, hogy a számítógép karaktereit, tehát a betűket és különböző írásjeleket alakíthat szinten, egy program határozza meg, így azok (természetesen a program átírásával) gyakorlatilag tetszőlegesen változtathatók. Ez egyaránt vonatkozik az alakra és a méretre, egy feliratozó tehát megfelelő programmal ellátva igazán soknyelvű lehet, akár a japán Katakana írásjelkészletet, akár a cirill betűket könyvnyelvi szintre meg tudja „tanulni”. A feliratozó méreteiket tekintve általában illeszkednek a filmiparban kialakult szabványokhoz, ami körülbelül másfélszerezes betűméretet jelent a számítógép saját karakteréhez képest. Mivel egy számítógéppel az adott felbontás figyelembevételével akár rajzjeleket vagy grafikus szimbólumokat is tudunk készíteni, egyes feliratozók ezt is hajlandók megjeleníteni, ezáltal tulajdonképpen nemcsak feliratozásra, hanem bizonyos illusztrációkra is alkalmasak.

Ha feltételezzük, hogy egy számítógéppel megfelelően megrajzolt betűkészlettel, egy kényelmes szerkesztőprogram segítségével elő tudjuk készíteni a szövegeket, még mindig nem tudjuk, hogy a szöveg az hol, és főleg hogy fog látszani. A „hol” az egyszerűbb kérdése a feliratozók egy részánál, mivel adott a helye a feliratnak, illetve némi lyeknél azt a számítógép programjából előírhatjuk. Láttam olyan feliratozót is, ahol a felirat vagy grafika mozogni is tud, ettől az eszköz nemcsak illusztrálásra, hanem bizonyos egyszerű trükkök előállítására is felhasználható.

Lényegesebb és főleg nehezebben megoldható kérdés az „hogyan fog látszani” kezdettől. A probléma ezúttal ugyanis abból ered, hogy a háttérben zajló film felirat alatti része,

A videófelvételek számítógéppel történő feliratozásának lehetősége természetesen Magyarorszáron is foglalkoztatni kezdte a szakembereket, tudomásunk van több sikeres hazai próbálkozásról is. Némi keserűséggel talán megállapíthatnánk, hogy csakúgy, mint a képdigitalizálás esetén, a fejlesztés szintjén lemaradásunk az elektronikában megszokottnál kisebb, de az egyébként jól működő prototípusok ritkán és akkor is csak sokára lesz elfogadható árú sorozattermék. Ilyen jellegű feladatokról tulajdonképpen a szűkés az ismeret játszik, hiszen például a nagy tudású és drága, rendszerint nyugati import feliratozókat bizony kevesen tudják megvenni. Egy házi számítógépre azonban ma már egy-egy kulturális intézménynek is futja néha. A magánvállalkozóknak különösen, és a videózáásban, akár tesztek, akár nem, megjelent a magánvektor.

Talán az első olyan magyar működőképes rendszer, amiről tudomásunk van, a VIDEO-TEXT nevű rendszer, ami — bár van belőle működő példány — nem kapható. Kifejlesztői az előző számban ismertetett digitalizáló megalkotói: Zelcer György és Hegyi Pál. Ez egy sok szolgáltatást nyújtó rendszer, segítségével a feliratokat tetrazóleges helyre lehet elhelyezni. S ezek nemcsak betűk, hanem rajzok is lehetnek és mozgathatók. A VIDEOTEXT Commodore 64-ey összekötve működik, a kezelésére szolgáló program tehát C64-en fut. Az alapszámítások betűtípuson kívül tetrazóleges betűkészlettel ellátható.

A QWERTY Műszer és Számítéstechnikai Gmk a kifejlesztője annak a videofeliratozó-nak, melyet a Commodore Show-n is látni lehetett, nem véletlenül, mivel ez is Commodore 64-hez csatlakozik. A berendezés — mondjuk — a prototípusnál tart, melyet működés közben volt alkalmam látni. Ennél az eszöknél nem a nagyon univerzális, nagyon látványos lehetőségekre törekedtek a fejlesztők, hanem a minél stabilabb és olvashatóbb hagyományos feliratok ellátására. Ennek fogva, bár a berendezés sem tetrazóleges helyen vagy színben, sem mozgás közben nem tudja a szövegeket megjeleníteni, azok olvashatóságának javítására több szolgáltatást tartalmaz. A szöveg helye, mérete a filmper szabványaihoz illeszkedik, ezt a berendezést elsősorban a hivatásos filmeseknek szánják. A szövegeket lehet az említett betűkásban megjeleníteni, mely többféle is lehet, így a felirat fekete, fehér vagy áttetsző háttérben látszik. A betűkészlet itt is a programtól függ, ami egyelőre fejlesztés alatt áll. Az alkotók berendezésüket, az elektronikát és a programot 150—200 ezer Ft körül áron kívánják árulni.

Szintén gazdasági munkaközösség, a DISCOMP, tagjai fejlesztették ki a DORKA nevű videofeliratozó rendszert. Ez az eszözök alapvetően kicsit különbözik az előző kettőtől, legnyobóbb ölynye az univerzalizálás, nevezetesen, hogy ugyanaz az elektronika más-más programmal több számítógéphez is csatlakoztatható. A megjelenített szövegek ugyan nem mozgathatók, de bárhol helyezhetők: akár a látható képen kívülre is. A háttér szintén lehet áttetsző vagy valamilyen színű, a betűk pedig kontúrosak vagy inverz karakterek is lehetnek. A szövegeket kezelő program Commodore 64 és Amstrad számítógépekre fejlesztés alatt áll, de már létezik C64-el feliratozott filmet, illetve a feliratozást folyamat közben. A fejlesztők berendezésüket 30 ezer Ft körül áron szándékozzák forgalmazni.

K. D.

tehát a háttér, a jelenettől függetlenül egészen világos vagy egészen sötét. Ha például fehér vagy világos betűket választunk, akkor az alkonyodó égbolton nehezen fog látszani és esetleg elmulasztjuk a lírai dialógust. Fekete betűkkel is csak akkor jó dolgozni, ha nincs alagútjelent. E problémák éthidálására az általam ismert feliratozók több alternatívát is nyújtanak. Természetesen meg lehet választani a sötét vagy világos alapszínű a feliratokhoz külön-külön, akár egyenként is. Ekkor azonban nekünk kell gondoskodnunk arról, hogy minden felirathoz elődntsük, azt milyen színben kívánjuk megjeleníteni. Olyan feliratozó is létezik, ahol maga a felirat vagy rajz színes is lehet. Az esetek

többségében a betűtípusok különböző módszerek segítségével történő kiemelésére, például a kontúros betűk megjelenítésére is mód van. Legtöbbször lehetséges az is, hogy a betűk számítógép által generált háttérre ne áttetsző legyen, tehát a betű körül ne a film látásodjon, hanem valamelyik alapszín, például a fekete vagy a fehér. Ily módon a felirat kítakar ugyan valamennyit a filmből, cserebe viszont mindig olvasható lesz. A filmperhoz legközelebb álló megoldás egy úgynevezett „betűkas”-t használni, ami tulajdonképpen egy nem teljesen áttetsző, de mégis a betű kontrasztosságát segítő téglalapban, a kasban jeleníti meg a feliratot. Ennek használata is opcionális.

A videofeliratozók építése nem amatőr videós feladat, még amatőr számítógépeseknek is beletörhet a bicakájuk. Felhasználásuk azonban általában annál egyszerűbb és semmilyen videotechnikai alapképzettséget vagy különösebb számítéstechnikai szakértelmet nem igényel. A berendezés egy olyan fekete doboznak tekinthető, amely két bemenettel (a számítógéppel csatlakozó és a videojel forrásának, legtöbbször video-

magnónak a csatlakozója) és egy kimenettel (a feliratozott, felvételre alkalmas videojel) rendelkezik. A videobemenet szabványos videojel-csatlakozó, például RCA dugó, míg a számítógéppel az adott számítógépre valamelyik kimenetére köthető csatlakozó van felszerelve. Mivel többféle számítógépre létezik videofeliratozó, ez utóbbi típusfüggő. A feliratozáshoz használt program kezelését természetesen meg kell tanulni, de ez rendszerint nem nehezebb, mint bármely más felhasználói program, például egy szövegszerkesztő kezelése. A feliratozók árai néhány száz DM körül kezdődnek, mivel azonban a szolgáltatások köre igen változó lehet, ennél lényegesen drágább készülékek is létezhetnek. Egy-egy készülék minősége az eredménytől kapott film feliratainak olvashatóságán, stabilitásán mérhető le. Amennyiben az elektronikai alkatrészek árai az elmúlt évekéhez hasonló tendenciát mutatnak továbbra is, úgy elképzelhető, hogy egy-egy ilyen berendezés a közeljövőben akár Magyarországon is hozzáférhetővé válik az amatőrök számára.

KISS DONÁT

MIRELIT KÉPEK

Az alábbi módszer egy francia számítéstechnikai szaklap (Micro-systèmes) 1986. július-augusztusi számában tették közzé. Bár első ránézésre kicsit abszurdnak tűnik, netán komolytalannak, de mint a lap rendszeren ölvője, a Micro-systèmes szavahitelességéről már többször volt alkalmam meggyőződni. A forrás megjelölése azért is fontos, mert ha sikertelen próbálkozások után, vacogó foggal és zúzmárás videokamerával felkeresik a szerkesztőset, úgy az eljárás kitalálóját nem, legfeljebb az eredeti cikket fogják megtalálni.

No, de lássuk a medvét, mégpedig a jeget. Mit íger a módszer kiagyalója, J. P. Mendelez? A kísérlethez mindössze egy videokamera és egy hűtőszekrényre van szükség. (No és a világ megmagyarázhatóságára vonatkozó skrupulusaink mellőzésére.) Tegyük kameránkat a hűtőbe húsz percig, majd engedjük „felmelegedni” vagy la-gyosodni a szabad levegőn, miközben bekapcsoljuk. A kép csak néhány másodperc elteltével fog stabilizálódni, mégpedig a színek feltűnően szép ciklikus változásának kíséretében. Ké-pünet kimerevítve az eredmény különleges hatású, számítógép közbeavatkozására emlékeztető lesz. Ily módon némi kísérletezés és sok türelmen árn múvészi hatású felvételeket nyerhetünk.

Ime, eddig a módszer, kipróbálása a videokamerán kívül külön berendezéseket, bonylott eszközöket nem igényel, csak a vasárnapi húsvéles mellett kell egy kis helyet találni. Mindenesetre, ha a próbálkozás nem hozná meg a kívánt eredményt és már krónikussá válik a náthájuk, ne keseredjenek el. Ugyanis, ha vesznek egy számítógépet és összekötik a kamerával, akkor a jövőben még sok érdekes és megmagyarázható felhasználási területet tudunk majd bemutatni. Azt azonban nem ígérem, hogy a porzívó vagy a turmixgép is elég lesz hozzá.

K. D.

MICRO
SISTÈMES
INFORMATIQUE

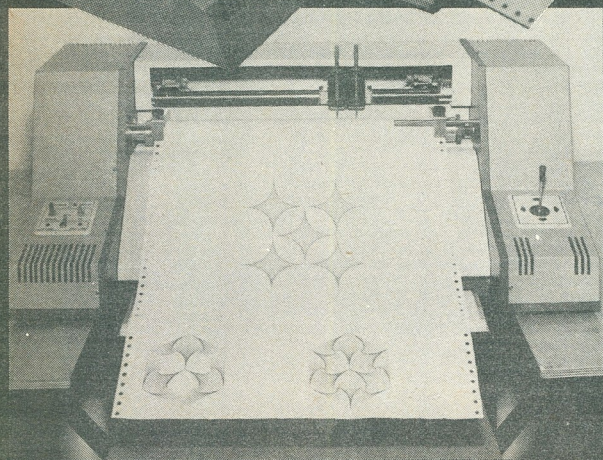

Ipari Műszergyár
Iklad

Márkaszerviz:
1051 Budapest
V., Mérleg u.10.

Mintabolt:
1077 Budapest
VII., Majakovszkij u. 69.
Telefon: 142-263

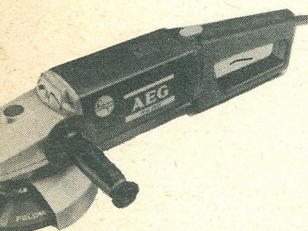
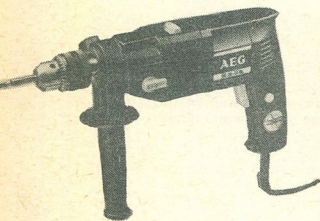

Az IMI által gyártott két íróttollas intelligens digitális dop-plotter — számítógépes rendszerhez csatlakoztatva — szöveggel kiegészített diagramok, rajzok, sík- és térgörbék, táblázatok megjelenítésére alkalmas periféria. Használatára révén lehetőség nyílik a számítógéppel segített tervezés (CAD), mérésanyaggyűjtés és adatfeldolgozás eredményeinek közvetlen, szemléletes ábrázolására, archiválására. Ez a plotter szerencsésen ötvözi össze az alfanumerikus nyomtatók szövegmegjelenítő képességét a nagy felbontású digitális rajzgépek grafikus szolgáltatásaival.

- ACT** (Automatic Color Tracking — automatikus szinkövetés) — automatikus fehéregyensúly-állító rendszer videokamerákban, amely üzem közben folyamatosan utánaállítja a fehéregyensúlyt a megvilágítás szín-hőmérséklet-változásainak megfelelően.
- AST** (Automatic Scan Tracking — automatikus sávletapogatás) — I. DTF.
- AUTO EDIT** (automatikus editálás) — olyan vezérlő áramkör szerkesztő távvezérlőkben, melynek segítségével a vágási pontok megjelölése után egyetlen gombnyomásra megtörténik a kívánt részlet bevágása.
- BNC** — koaxiális bajonettes csatlakozó, melyet főleg videojelek csatlakoztatására használnak.
- CRT DISPLAY** — katódugárcsöves megjelenítő, amely lumineszcens ernyőn elektronsugár által történő gerjesztése útján teszi láthatóvá a videojeleket.
- DEW SENSOR** (nedvességérzékelő) — olyan áramkör képmagnókban, amely a fejdobon történő páralecsapódás esetén letiltja a képmagnó működését azért, mert ilyen esetben a fejdobra felpattanna a videoszalag.
- DINAMIKA** — az átvihető legnagyobb és legkisebb jel aránya az átviteli csatornában.
- DTF** (Dynamic Track Following — dinamikus sávkövetés) — olyan áramkör- és videofejtartó-kialakítás képmagnókban, amely biztosítja, hogy lejátszáskor a videofej mindig az előzőleg (esetleg más készüléken) felvett videojelsávon haladjon.
- EJECT** (kidobás) — a videokazetta kiemelése a képmagnóból.
- FEJDÖB** — a videofejeket (és újabb képmagnókban a forgó hangfejeket), valamint a kisegítő fejeket hordozó henger alakú, forgó egység a képmagnóban.
- FÉNYERŐ** — 1. Adott kép átlagfényessége. Videóképek maximális fényereje a mai képcsövek alkalmazásával 60–80 nit körül van.
2. Objektív azon mérőszáma, amely megmutatja, hogy az objektív a rajta áthaladó fényt mennyire csökkenti.
- FIELD** — félkép, vagyis egy 312 és fél soros, 1/50 sec alatt lefutó pásztázása a képernyőnek. Két ilyen egymás utáni félkép egymásba szövődéssé áll egy komplett tévékép (Frame).
- FRAME** — egy teljes tévékép (PAL és SECAM rendszerben 625 soros), amely 1/25 sec alatt fut le a képernyőn. Két egymás utáni, ún. páros és páratlan félképből (Field) áll össze.
- GENERÁCIÓ** — az eredeti felvételtől számított átmásolások száma (videoszalagoknál, hangszalagoknál stb.).
- GENLOCK** — egy vagy több videojel-forrás szinkrongenerátorainak szinkronba hozása egy referens szinkronforrással.
- HIGH BAND** (magas sáv) — U-matic képmagnók utóbb kifejlesztett, professzionális célra szolgáló rendszere, amely jobb képmínőséget biztosít, mint az eredeti Low Band rendszer. Low Band rendszerű gépek High Band anyag csak fekete-fehérben játszható le.
- IMPEDANCIA** — elektronikus készülékek be- és kimeneteinek jellemzésére használt fogalom, amely egyértelműen jellemzi azok feszültség- és áramviszonyait.
- INZERT** — 1. Videoanyagba illesztett állókép.
2. A folyamatos videoanyagba való beillesztése más kép- és/vagy hanganyag (I. inzertálás).
- KÉPFREKVENCIA** (Frame Rate) — egy sec alatt lefutó komplett tévéképek száma (PAL és SECAM rendszerekben 25).
- KVR** (közösségi vevőantenna-rendszer) — egy antennakomplexumot alkalmazó, több tuat lakást megfelelő antennajelekkel kábelben ellátó központi rendszer.
- LCD** (Liquid Crystal Display — folyadékkristályos kijelző) — újfajta, integrált felvezető technológiával előállított lapos képvisszaadó eszköz.
- LEZÁRÁS** — 1. Az átviteli berendezések és kábelek kimenetét a hullámimpedanciájuknak megfelelő impedanciával kell összekapcsolni vagy egy másik, azonos impedanciájú készülék bemenetére kell kapcsolni.
2. A videokamerák objektívjének rekesztését a használaton kívül a felvevőcső beégésének elkerülésére be kell csukni.
- LOW BAND** — U-matic képmagnók eredeti, nem professzionális változata.
- MASTER** — 1. Szerkesztésnél az a képmagnó, amely a vezérszinkront adja (bejátszó gép).
2. Valamely (editált) videoanyag első példánya, melyről a további másolatok készülnek.
- MÉDIUM MIXER** (latinul középső) — információt közvetítő eszközök összefoglaló neve.
— 1. Hangkeverő pult.
- PAUSE** — 2. Videokeverő, amely különböző források közötti fokozatos átmenet (átúszás) vagy trükk magvalósítására szolgál. A videokeverőket általában egybeépítik valamilyen trükkegységgel (I. SEG).
- PLAYBACK** (szünet) — a szalagtovábbítás szünetelése képmagnókban, mikor állóképet kapunk. (visszajátszás, rájátszás) — olyan felvételi eljárás, amikor előzetesen rendelkezésre álló hanganyagokhoz utólag, a hang visszajátszására készítjük el a képfelvetést (pl. táncfelvétel stb.).
- REFLEXIÓ** — elektromos jelek visszaverődése pl. lezáratlan vagy nem illesztett lenzárt kimenetről. A visszaverődött jelek összeadódnak az előre haladókkal és azok jelalaktorzulását okozzák, ami súlyos esetben lehetetlenné teszi az átvitelt.
- RF ADAPTER** (modulátor) — videojeleket szabványos tévésávba transzponáló áramkör, miáltal közönséges tévévevőn lehet nézni azokat.
- SZKRIPT** — 1. A felvétel eseményeinek feljegyzése.
2. Egy videoszalagon levő felvételek jegyzéke (pontos cím és idő feltüntetésével).
- SEG** (Special Effect Generator — speciálieffekt generátor) — elektronikus videotrükkök előállítására szolgáló egység.
- SLAVE** — szerkesztésnél az a (szerkesztő) képmagnó, amelyen a mesterszalag készül.
- SORFREKVENCIA** — az egy sec alatt letapogatott képsorok száma (PAL és SECAM rendszerben $25 \times 625 = 15625$ Hz).
- SZERKESZTÉS** (editálás) — egységes videoanyag összeállítása másolással egy új videozalagra.
- TRINITRON** — a Sony cég által kifejlesztett in-line rendszerű színes képvisszaadó cső.

**Magánlakás-építők,
építőközösségek,
kisiparosok,**

FIGYELEM!

**Az ÉGV Építőgép Értékesítési
és Kölcsönzési Üzletágának
boltjaiban**

**az alapozástól a befejező
szakipari munkákhoz
szükséges gépeket kölcsönözheti
napi vagy tartós bérlet
formájában egyaránt.**

**Könnyebb + gyorsabb = olcsóbb
Az ország 20 városában
várják Önt
az ÉGV kölcsönzőboltjai.**

ÉGV

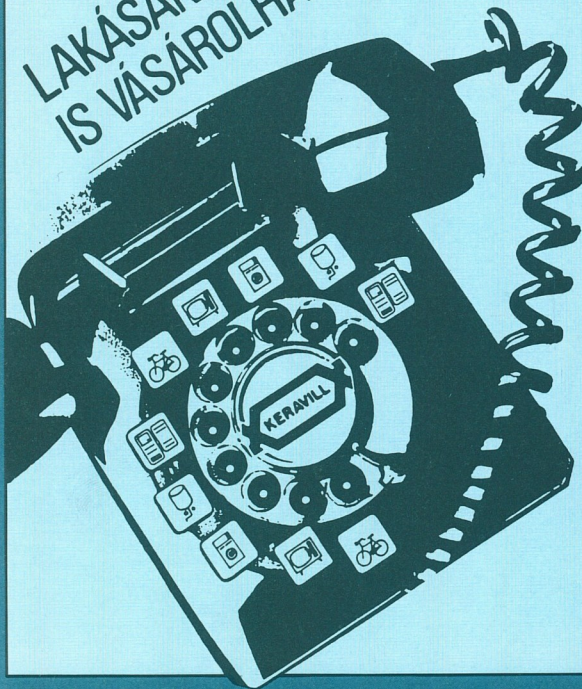
Információ:

1209 Budapest, Ócsai út 5.

Telefon: 279-040/106,

**illetve az ŐSZI BNV-n, a „C” pavilon melletti
szabad területen.**

LAKÁSÁN
IS VÁSÁROLHAT

csak egy
telefon!

minta
szerint
árusított
cikkeinkre
várjuk
megrendelését

a 110-601-es
számon.

HÁZHOZSZÁLLÍTÁS!

Videoberendezések javítása,
áthangolása, színes televíziók
áthangolása, valamint Hi-Fi
berendezések áthangolása és
javítása.

VIII., József krt. 38.
Tel.: 141-216.

Hazai és külföldi garanciális és
készpénzes fekete-fehér és színes
televíziók javítása,
videomagnetofonok áthangolása.

XV., Frankovics M. u. 57-63.
Tel.: 635-225
Nyugati készülékek szervize:
Video- és Hi-Fi berendezések
javítása, áthangolása.

VI., Lenin krt. 94.
Tel.: 311-129
Szervizeink
CSÜTÖRTÖKÖN 20 ÓRÁIG
tartanak nyitva.

Semmi kétség!
A Rávisz
a segítség!

SZOLGÁLTATÓ
KISSZÖVETKEZET

Karácsonyi hanglemezejánlat

